

Pia Auvinen ja Susanna Peuronen

Perheväkivaltaa kokeneen lapsen auttaminen turvakotien työntekijöiden näkökulmasta

Opinnäytetyö

Syksy 2015

SeAMK Sosiaali- ja terveysala
Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijät: Pia Auvinen ja Susanna Peuronen

Työn nimi: Perheväkivaltaa kokeneen lapsen auttaminen turvakotien työntekijöiden näkökulmasta

Ohjaaja: Päivi Rinne

Vuosi: 2015 Sivumäärä: 63 Liitteiden lukumäärä: 1

Tutkimuksemme tarkoituksena oli tutkia perheväkivallan vaikutuksia alle kouluikäisen lapsen kehitykseen. Halusimme myös selvittää Ensi- ja turvakotien työntekijöiden näkemyksiä perheväkivallasta ja heidän auttamisen prosessin. Työssä oli myös tarkoitus selvittää perheväkivallan ennaltaehkäisyn keinoja.

Haastattelimme yhdeksää Ensi- ja turvakotien työntekijää ympäri Suomea ja keräsimme aineiston teemahaastattelulla. Teimme tutkimuksen kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen.

Teoriaosuudessa käymme läpi perheväkivallan määritelmän, sen muodot ja oireet sekä sen ennaltaehkäisyn. Keskitymme työssä alle kouluikäisen lapsen kokemaan perheväkivaltaan.

Tuloksissa kävi ilmi, että vaikutukset lapsen kehitykseen ovat hyvin moninaisia ja riippuvat monesta seikasta, kuten lapsen persoonasta, väkivallan vakavuudesta sekä perheolosuhteista. Henkinen väkivalta nousi selvästi yleisimmäksi väkivallan muodoksi. Väkivallan seurauksena lapselle aiheutuu fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista haittaa. Tuloksissa näkyi, että tällä hetkellä tiedonpuute on suurin ongelma väkivallan ennaltaehkäisyssä.

Avainsanat: perheväkivalta, ennaltaehkäisy, lapsen kehitys, auttamisen prosessi

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation:

Author/s: Pia Auvinen ja Susanna Peuronen

Title of thesis: Helping child under influence of domestic violence in the view of employees of a mother and child home and shelter

Supervisor(s): Päivi Rinne

Year: 2015 Number of pages: 63 Number of appendices: 1

The purpose of our research was to explore the influences of domestic violence in the development of an under school aged child. In addition, we wanted to find out the views of mother and child sheltered homes' employees on domestic violence and their helping process. The purpose of the work was also to find out ways to prevent domestic violence.

We interviewed nine mother and child sheltered homes' employees around Finland and collected the material using a theme interview. The research was carried out by using the qualitative research method.

In the theoretical part, we go through the definition on domestic violence, its forms and symptoms and its prevention. We focus our work on under school aged children's experience of domestic violence.

The results revealed that the effects on a child's development are very diverse and depend on many factors, such as the child's personality, the severity of the violence and family circumstances. Mental violence appeared clearly as the most common form of violence. As a result of violence, the child will suffer physical, mental and social harm. The results showed that at the moment the lack of information is the biggest problem in the prevention of the violence.

Keywords: domestic violence, prevention, child's development, helping proses

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 LAPSIIN KOHDISTUVA PERHEVÄKIVALTA	8
2.1 Yleistä perheväkivallasta.....	9
2.2 Syyt lapsen kohdistuvan perheväkivallan takana.....	10
3 PERHEVÄKIVALTA JA AUTTAMINEN	12
3.1 Ensi- ja turvakodit alle kouluikäisten lasten apuna.....	12
3.2 Lapsen auttaminen työntekijän näkökulmasta	15
3.3 Lastensuojelulaki	17
4 PERHEVÄKIVALLAN MUODOT.....	18
4.1 Fyysinen väkivalta.....	18
4.2 Henkinen väkivalta.....	19
4.3 Seksuaalinen väkivalta	20
4.4 Hoidon ja avun laiminlyöminen ja kaltoinkohtelu.....	21
4.5 Kemiallinen väkivalta	21
4.6 Perheväkivallan sivustaseuraamisen vaikutukset	23
5 PERHEVÄKIVALLAN VAIKUTUS LAPSEEN.....	25
5.1 Vauvaikä	27
5.2 Leikki-ikä.....	28
6 LAPSEEN KOHDISTUVAN PERHEVÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISY	29
6.1 Kaltoinkohtelun merkkien tunnistaminen varhaisessa vaiheessa.....	30
6.2 Pahoinpitelyn ja riskien havaitseminen ja arviointi	31
7 TUTKIMUKSEN TAUSTAT, TAVOITTEET JA TOTEUTUS	33
7.1 Tutkimuskysymykset.....	33
7.2 Tutkimuskysymysten ja tavoitteiden asettelu	33
7.3 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu.....	34

7.4 Tutkimusaineiston analysointi	35
7.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	36
8 TUTKIMUSTULOKSET	38
8.1 Minkälaista alle kouluikäisiin lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa työntekijät työssään kohtaavat?	38
8.2 Väkivallan näkyminen lapsen kehityksessä	40
8.3 Auttamisen prosessi.....	43
8.4 Mikä on tärkeintä perheväkivallan ennaltaehkäisyssä?	46
9 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	51
10 POHDINTA.....	54
LÄHTEET.....	56
LIITTEET	61

1 JOHDANTO

Turvakodeissa ympäri Suomen työskennellään joka vuosi jopa noin tuhannen väkivaltaa jollain tavalla kokeneen lapsen kanssa (Väkivallan keskellä eläminen 2006). Heihin voi kohdistua väkivaltaa tai he voivat joutua väkivallan sivustaseuraajiksi. Perheväkivalta on yksi tämän päivän suurimmista haasteista. Se ei rajoitu maan, etnisyyden tai statuksen mukaan vaan se on maailmanlaajuinen ilmiö. (Behind Closed Doors, [viitattu 15.8.2015].) Perheväkivalta on säilynyt vaiettuna ja häpeällisenäkin aiheena koko sen esiintymisen ajan. Tämä saattaa olla syynä siihen, miksi perheväkivaltaa ei nähdä niin suurena ongelmana kun se oikeasti on. Perheväkivalta on laaja ongelma, sitä esiintyy fyysisenä, henkisenä sekä seksuaalisena väkivaltana. Perheväkivallan sivustaseuraajat jäävät usein huomiotta juuri vaikenemisen vuoksi. Henkisen väkivallan uhrit voivat jäädä helpommin huomaamatta, jos he eivät itse tuo kokemaansa väkivaltaa esille. On myös paljon tapauksia, jotka eivät tule poliisin tietoon ollenkaan, koska apua ei osata, haluta tai uskalleta hakea.

Väkivalta vaikuttaa lapsen kehitykseen monella eri tavalla, sekä sen hetkiseen kehitykseen että lapsen tulevaisuuteen. Se voi aiheuttaa paljon erilaisia ongelmia, esimerkiksi fyysisessä ja henkisessä kehityksessä sekä sosiaalisissa suhteissa. Ongelmien seurauksien suuruutta ei ole ymmärretty ja tämän takia tietoisuutta aiheesta pitäisi lisätä konkreettisesti.

Mielestämme tämä aihe on tärkeä, koska se koskettaa niin monia lapsia ja se on hyvin ajankohtainen. Tilastoista näkyy, että perheväkivalta on kasvanut viime vuosien aikana ja tämä on mielestämme huolestuttavaa. (Perheväkivalta 1997–2005 [viitattu: 24.8.2015].) Näistä asioista johtuen halusimme perehtyä perheväkivallan vaikutuksiin alle kouluikäisessä lapsessa sekä perheväkivaltaa ennaltaehkäiseviin seikkoihin. Tarkoituksenamme on myös kerätä yhteen perheväkivaltaa ehkäiseviä keinoja sekä yleisesti lisätä tietoa perheväkivallasta. Tietoisuuden lisäämisellä voidaan mahdollisesti katkaista väkivallan kierre. Perheväkivallasta löytyy tällä hetkellä melko vähän ajankohtaista tietoa, koska se on vasta hiljattain tullut kunnolla pinnalle ja saanut huomiota mediassa. Kiinnostuimme perheväkivallasta aiheena sen mediassa saaman huomion takia. Hirveät tragediat saivat meidät pohtimaan, miten perheväkivalta vaikuttaa lapseen ja miten sitä voisi ennaltaehkäistä paremmin.

Tutkimuksemme sijoittuu Ensi- ja turvakoteihin ympäri Suomen, koska niissä tarjotaan apua perheväkivallan kokijoille ja tekijöille. Halusimme haastatella turvakotien työntekijöitä, koska he ovat päivittäin tekemisissä pitkienkin jaksojen ajan väkivaltaa kokeneiden lasten parissa. Heillä on valtavasti tietoa perheväkivallasta ja sen vaikutuksista lapseen, tämän takia valitsimme juuri heidät vastaamaan kysymyksiimme. Keskitymme työssämme ainoastaan alle kouluikäisten lasten kokemaan perheväkivaltaan, sillä me molemmat työskentelemme alle kouluikäisten parissa ja sitä kautta aihe koskettaa meitä. Turvakodeissa myös suurin ikäluokka on alle kouluikäiset lapset.

2 LAPSIIN KOHDISTUVA PERHEVÄKIVALTA

Väkivallasta, joka kohdistuu lapseen, käytetään nimityksiä: lasten kaltoinkohtelu, laiminlyönti tai fyysinen pahoinpitely. Teoriassa nämä käsitteet eivät ole täysin vakiintuneita tai tarkkarajaisia. (Paavilainen & Pösö 2003, 15.) Kaltoinkohtelua voidaan sanoa yläkäsitteeksi, se kattaa negatiivisen tekemisen tai tekemättä jättämisen, joka kohdistuu lapseen. Yleensä kaltoinkohtelun eri muodot näkyvät samaan aikaan ja parisuhdeväkivallalla on yhteys lasten kaltoinkohteluun. Kaltoinkohtelu voi tarkoittaa lapseen suoraan kohdistuvaa väkivaltaa tai se voi kohdistua lapseen epäsuorasti perheenjäsenten kautta. Lapseen kohdistuvalla laiminlyönnillä tarkoitetaan hoidon tai huolenpidon puutteellisuutta, joka johtaa lapsen fyysisten tai emotionaalisten tarpeiden sivuuttamiseen. Laiminlyöntiä on vaikeudeltaan ja kestoltaan eriasteista. (Paavilainen & Flinck 2008, 1-2.) Fyysisen pahoinpitelyn seurauksena lapselle aiheutuu kipua sekä hetkittäisiä tai jatkuvia vaikeuksia fyysisessä toiminnassa (Paavilainen & Flinck 2008, 2).

Väkivalta pitää sisällään tekijän käyttämää joko fyysistä tai muunlaista voimankäyttöä. Väkivallaksi voidaan sanoa niitä tekoja, toimintoja sekä tapahtumia jotka voidaan tunnistaa väkivallaksi jonkin kolmannen osapuolen puolesta. (Ensi- ja turvakotien liitto ry 2006, 16–17.) Väkivalta, jota tapahtuu kotona, koskettaa suurta määrää lapsia (Oranen 2001, 43). Lapsen on todennäköisempää törmätä väkivaltaan kotonaan kuin esimerkiksi koulussa, noin 17 % suomalaisista lapsista on joutunut näkemään tai kuulemaan väkivaltaa oman perheensä sisällä. Mikäli perheessä on vanhempien välistä väkivaltaa, lapsen riski väkivallan kohteeksi joutumiselle on korkeampi. Tällaisissa perheissä jopa 45–75 % lapsista on joutunut fyysisenkin väkivallan kohteeksi. (Lapsi kokee eniten väkivaltaa [viitattu: 16.9.2015].) Lapsi, joka on kokenut tai nähnyt väkivaltaa, tarvitsee apua, yhtä lailla kuin väkivaltaa kokenut aikuinenkin. Lapsi ansaitsee tulla kuulluksi, kun on kyse hänen elämästään. (Oranen & Keränen 2006, 63.)

2.1 Yleistä perheväkivallasta

Peltoniemi (1984, 28–31) kuvaa perheväkivaltaa moninaiseksi käsitteeksi, joka jakautuu erilaisiin osiin. Hänen mukaansa perheväkivalta on käsitteenä hankala, kun tehdään tutkimuksia tai vertailua, sillä väkivallasta on niin monenlaisia näkemyksiä. Perheväkivallan osapuolet ovat useimmiten seurustelleet tai seurustelevat keskenään tai ovat perheenjäseniä. Mukaan luetaan sekä aikuisiin, että lapsiin kohdentuva väkivalta. Perheväkivalta on käsitteenä kulttuuri- ja aikakaussidonnainen. Joissain kulttuureissa perheväkivaltaan törmää enemmän kuin muissa ja toisissa sitä pidetään paheksuttavampana. (Ruohonen ym. 2006, 9-10.) Usein perheväkivaltaan törmää kulttuurissa, josta puuttuu demokraattisuus ja kunnioitus ihmisoikeuksia kohtaan sekä hyvä hallinto (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano 2005, 8). Kulttuurit määrittelevät uskomuksiansa perusteella, että mikä on pahoinpitelyä ja mikä sallittua kurittamista. Väkivallalle ei kuitenkaan ikinä ole tekosyytä, eikä sitä voi sallia minkään kulttuurin perusteella. (Ellonen, Kivivuori, Kääriäinen 2007, 13.)

Perheen sisällä tapahtuvaan väkivaltaan aloitettiin kiinnittämään huomiota vasta 1960-luvulla, silloin tutkimus ja tukipalveluiden kehittäminen ja yhteiskunnallinen keskustelu väkivallasta lähti vähitellen käyntiin. Huomio kiinnittyi ensimmäiseksi väkivaltaan, joka kohdistui lapsiin. 1960-luvulla lääketeollisuudessa määriteltiin lapsen kohdistuvan väkivallan seuraukset oireiden kokonaisuudeksi, josta syntyi käsite ”hakatun lapsen” oireyhtymä. Lapsien pahoinpitelyä on esiintynyt aiemminkin ja lääkärit ovat hoitaneet lapsia, mutta asiaa on pidetty vain perheen sisäisenä, eikä siihen ole puututtu. Aiemmin raja, joka vedettiin lasten kasvatuksen ja pahoinpitelyn välille, oli häilyvä jopa lastensuojelutyössä. Ajateltiin, että vanhemmat saivat kurittaa lapsiaan fyysisesti. Ajatus siitä, olisiko lapsilla oikeus fyysiseen koskemattomuuteen, nousi esille ”hakatun lapsi”-termin esille tuomisen jälkeen. (Ruohonen ym. 2006, 9-10.) Perheväkivaltailmiön vakavuuteen herättiin Suomessa vasta 1990-luvulla, siihen liittyvän lainsäädännön suuren uudistuksen jälkeen. Perheväkivaltaa ehkäisemässä jopa ennen valtiota ovat olleet kansalaisjärjestöt. Ensi- ja turvakotien liitossa sekä jäsenistössä ehkäisy- ja hoitotyötä perhe- ja parisuhdeväkivaltaa vastaan on tehty jo 1970-luvulta alkaen. (Ruohonen ym. 2006, 7.)

Nykyään on paljon lapsia, jotka elävät hyvin turvattomissa oloissa. Henkistä heitteelle jättöä esiintyy kaikissa yhteiskuntaluokissa, eikä tähän välttämättä vaikuta

perheen taloudellinen tilanne. Vanhemmat saattavat elää minäkeskeisesti ja toteuttaa vain omia tarpeitaan. Vanhemmat voivat nähdä lapsen toteutuneena tavoitteena ja antaa hänen elää ilman rajoja. Tästä saattaa johtua lapsiin kohdistuvaan lisääntyneeseen väkivaltaan. Nykyään naisellakin on oikeus toteuttaa itseään, eikä heidän ainut tehtävä ole perheestä huolehtiminen, mutta lasten hoito ja turvallisuus jäävät kuitenkin usein edelleen vain äidin vastuulle. Mikäli lapsi ei saa perheeltään tarvitsemaansa huomiota, voivat vanhemmat yrittää hyvittää menetetyn yhteisen ajan rahalla. (Koski 1999, 26.)

2.2 Syyt lapsen kohdistuvan perheväkivallan takana

Väkivaltaa esiintyy kaikenlaisissa perheissä, sosiaaliseen tai taloudelliseen tilanteeseen katsomatta (Tupola, Kivitiie-Kallio, Kallio & Söderholm 2012, 99–100). Ei ole yksittäistä syytä sille, miksi jotkut yksilöt käyttävät enemmän väkivaltaa kuin toiset. Väkivalta on kulttuuristen, sosiaalisten, yksilöllisten ja ympäristöllisten tekijöiden tulos. Riskitekijöitä väkivaltaiseen käytökseen ovat köyhyys, kulttuuriset normit, eristyisyys sosiaalisissa suhteissa, alkoholin ja päihteiden väärinkäyttö sekä aseiden helppo saatavuus. (Krug ym. 2005, 31.)

Riskitekijöitä, jotka altistavat lasta fyysiselle väkivallalle ovat esimerkiksi lapsen vammaisuus, lapsen syntyminen keskosena tai kaksosena, sairaus tai oireilu joka vaatii erityishuomiota, tai lapsen aggressiivinen käytös muita lapsia kohtaan. (Tupola ym. 2012, 99–100.) Lapsen vammaisena, keskosena tai kaksosena syntyminen voi haitata lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhteen syntymistä, mikä voi altistaa lapsen väkivallalle. Perherakenne ja varallisuus vaikuttavat lapsiin kohdistuvan väkivallan syntyyn. Keskimääräistä todennäköisemmin väkivaltaa lapsiin käyttävät ovat nuoria, naimattomia, työttömiä tai köyhiä. Useissa maissa tehdyssä tutkimuksessa käy ilmi, että alhainen koulutustaso ja riittämättömät tulot lisäävät riskiä lapsiin kohdistuvalle väkivallalle. Väkivallan riskiä saattaa lisätä myös perheen iso koko sekä perheelle riittämättömät asuin tilat. Monissa tutkimuksissa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta on löydetty yhteyksiä vanhemman persoonan ja käyttäytymisen piirteisiin. Vanhemmilla voi olla huono itsehillintä, heikko itsetunto, mielenterveyden ongelmia, huono stressinsietokyky, vaikeus luottaa yhteiskunnan tukeen

sekä ongelmia sosiaalisissa suhteissa. Väkivaltaiset vanhemmat voivat odottaa liioja lapseltaan, eivätkä ymmärrä lapsen realistista kehitystä. Väkivallan riskiä lisäävät myös elämän suuret muutokset, terveysongelmat sekä sosiaalisen tuen puuttuminen. (Krug ym. 2005, 87–89.)

Väkivallan eri teorit. Perheväkivaltaa voidaan lähestyä monilla teoreettisilla tavoilla. Väkivaltaa on hankala selittää vain yhden teorian avulla, koska se on monen tekijän summa. Tilannekohtaisen teorian mukaan syntyy väkivalta konfliktista perheenjäsenten välillä ja mies saattaa ratkaista tämän väkivallalla. Muutokset perheessä, kuten rahanpuute tai työttömyys voivat aiheuttaa väkivallan uhkaa. Biologisesta näkökulmasta katsottuna väkivalta johtuu esimerkiksi alkoholin aiheuttamasta toimintahäiriöstä aivoissa. Kehityspsykologian mukaan väkivalta on persoonallisuuden häiriö, joka johtuu kokemuksista lapsuudessa. Sosiaalisen oppimisen mallin mukaan väkivalta on opittua käytöstä ja väkivaltaa käytetään ratkaisuna ongelmiin, muiden havainnoimisen seurauksena. Sukupuoliteoria selittää väkivaltaa miesten ja naisten oppimien maskuliinisten ja feminiinisten käyttäytymismallien kautta. Mies vahvistaa maskuliinisia piirteitään käyttäen väkivaltaa. Perhedynaamisen mallin mukaan väkivaltaisuus johtuu parisuhteen vaikeuksista. Resurssiteorian mukaan miehellä on perheessä eniten valtaa, koska hän vastaa perheen toimeentulosta, tämän vuoksi hänellä on myös väkivaltaista käskyvaltaa perheessä. (Aaltonen & Rinne 1999, 222–223.)

3 PERHEVÄKIVALTA JA AUTTAMINEN

Voidaan arvioida, että lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa on esiintynyt kaikissa ajanjaksoissa (Forsberg 2002, 17). Kun lähdetään määrittelemään perheväkivaltaa, tulee esille sen määrittelemisen vaikeus. Väkivaltaa voidaan tarkastella eri tavoin, kuten lainsäädännöllisesti sekä tutkimalla sosiaali- ja terveydenhuollon raportteja, keskusteluita ja tutkimuksia. Perheväkivaltaa on montaa muotoa ja sitä ilmenee vakavuusasteeltaan lievistä hengenvaaralliseen. (Eskonen 2005, 19–20.) Perheväkivalta ei tule usein ilmi kodin ulkopuolelle vaan se pysyy perheen ja kodin välisenä asiana (Paavilainen & Pösö 2003, 25). Puhuttaessa perheväkivallasta ajatellaan usein pelkästään ruumiillista väkivaltaa. Useimmissa tapauksissa on kuitenkin enemmänkin kyse verbaalisesta kuin fyysisestä väkivallasta. Perheväkivallan uhri kuvaa sitä näin: ”Mun mielestä perheväkivalta ei välttämättä ole vain ruumiillista. Se on sellaista yleistä tyranniaa. Alistaa ja olla yksinvaltiaana ja uhkana. Myös se on väkivaltaa ja sitä on varmasti paljon”. (Peltoniemi 1984, 27.)

3.1 Ensi- ja turvakodit alle kouluikäisten lasten apuna

Turvakodit on tarkoitettu lyhytaikaisiksi turvapaikoiksi niinä aikoina, kun jääminen kotiin ei ole mahdollista väkivallan tai uhkailun vuoksi. Tavoitteena turvakodeissa on saada mahdollinen väkivallan kierre katkeamaan. Väkivallan seurauksista huolehtiminen ja väkivallan ennaltaehkäisy kuuluvat myös turvakotien tavoitteisiin. Turvakotien asiakkaat saavat turvakodeilta kriisiapua, välittömän turvan sekä tukea väkivallan kokijoille. Asiakkaat voivat tulla turvakotiin milloin tahansa lapset mukanaan tai yksin. Turvakodin asiakkaina on sekä lapsia, naisia että miehiä. Asiakkaat voivat saada turvakodista apua myös puhelimen välityksellä sekä neuvoja esimerkiksi perheväkivaltaa koskeviin kysymyksiin. Suurin lähtökohta turvakodeissa on väkivallan kokijan turvallisuuden tunteen takaaminen sekä lasten turvallisuudesta huolehtiminen ja väkivallan lopetus. Lapsien auttamiseen käytetään erityistä tarkkuutta. Turvakodin työntekijät auttavat perheitä myös käytännön asioissa, he esimerkiksi järjestävät asuntoasioita ja lähestymiskieltoja. Työntekijät voivat olla myös asiakkaan tukena esimerkiksi viranomaisneuvotteluissa. (Turvakodit, [viitattu: 1.9.2015].)

Turvakodissa lasten kanssa työskenneltäessä, ovat äiti ja isä hyvin tärkeässä asemassa. Lapsen tilanne riippuu hyvin paljon siitä, mitä vanhemmat päättävät tehdä ja mitä heille tapahtuu. Muutokset, joita lapsen ja vanhempien välillä tapahtuu, ovat hänen tulevaisuutensa kannalta merkittäviä. Kun työskennellään vanhempien kanssa, painotetaan lapsen kokemuksia ja niiden vaikutuksia. Parhaiten vanhemmuustyössä onnistutaan vanhemman saadessa apua itselleen riippumatta siitä onko hän väkivallan kokijana, käyttäjänä vai molempina. Lapsi ja hänen läheisensä voivat kärsiä pitkäänkin väkivallan vaikutuksista. Turvakodit antavat perheelle mahdollisuuden muutokseen. Turvakotijakson jälkeen kuntien ja peruspalveluiden tuen mahdollisuudet ovat todella vähäiset. Lasten tarpeita ei välttämättä huomioida ja perhepalvelut ovat aikuiskeskeisiä. Näitä ongelmia on pyritty ratkomaan kehittämällä avopalveluita. Turvakodin jälkeen tarjotaan jälkihuoltoa sekä avotyötä, johon asiakkaalla on mahdollisuus hakeutua ilman laitosjaksoa. (Lapsityö, [viitattu: 8.9.2015].) Turvakotiin tullessaan väkivaltaa kokeneet saavat vertaistukea ja tukea selviytymiseen (Ojuri & Laitinen 2015, 13).

Turvakotiin hakeutuminen. Nykyään kaikille Euroopan Unionissa asuvalle on mahdollista hakea apua Suomen turvakodeista. Rahoituksen valtiolle siirtymisen jälkeen apua on saanut jokainen helpommin, koska enää ei tarvitse maksusitoomusta, joka ennen määritti asiakkuuden. Tällä tavoin asiakkaan nimi ei tule ilmi kunnalle. (Kluukeri, 23.3.2015. [viitattu: 8.9.2015].) Turvakotiasiakkaiden haastatteluista selviää, että monelle turvakotiin hakeutumisen päätöksen vahvasti lapsiin kohdistuva väkivalta tai sen uhka. Turvakotiin hakeutumista on helpottanut asiakkaiden ennakkotiedot. Osalla oli kokemusta turvakodeista heidän lapsuudestaan ja osa oli saanut tiedon neuvolasta, kriisipuhelimesta tai sosiaalityöntekijöiltä. He olivat saaneet tietoa myös sukulaisilta ja tuttavilta. Osa oli myös löytänyt tietoa netistä, lehdistä, televisio-ohjelmista tai mainoksista julkisilta paikoilta. (Ojuri & Laitinen 2015, 23.) Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten 12 turvakodissa oli vuonna 2014 asiakkaita 2190. Heistä miehiä oli 55, naisia 987 ja lapsia 1148. Turvakodeissa on vuosittain yli tuhat lasta vanhemman kanssa ja noin 400 lasta on avopalveluissa. Lapsista enemmistö on vauva- tai leikki-ikäisiä. Lapsista jopa viidennes on jo aiemmin ollut turvakotijaksolla ja viidesosa on itse joutunut väkivallan kokijaksi. Vuonna 2014 tehdyistä valtakunnallisista tilastoista voidaan hahmottaa kuvaa turvakotiasiakkuuksista. Tyypillisimmät asiakkaat turvakodeille ovat pienten lasten äitejä. Asiakkaista

yli 90 % tulee turvakotiin henkisen väkivallan seurauksena. Fyysisen väkivallan takia turvakotiin hakeutuu yli 70 % ja seksuaalisen väkivallan takia 18 %. Turvakotijakso kestää 65 %:lla alle kaksi viikkoa. Turvakotiin tulee asiakkaita omatoimisesti 37 %, sosiaaliviranomaisen ohjaamana 30 % ja poliisin kautta turvakotiin tulee 7 %. Turvakodin asiakkaista neljännes puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea. (Ojuri & Laitinen 2015, 13–14.)

Turvakotijakso voi olla lapselle hyvin stressaavaa aikaa, kun hän joutuu pois tutusta ympäristöstä ja kavereidensa luota. Hän joutuu sopeutumaan joksikin aikaa laitospäivätoimintaan, kuin mihin on tottunut. (Forsberg 2002, 22.) Suurin osa vaikeissa elämänvaiheissa elävistä lapsista ei välttämättä saa tarvitsemaansa ammattiapua. Todennäköistä on, että väkivallan keskellä eläviä lapsia varten olemassa olevat tukipalvelut jäävät käyttämättä. Koska turvakoteja on Suomessa vain suurilla paikkakunnilla, eivät ne voi tavoittaa kaikkia lapsia jotka kärsivät väkivallasta. (Forsberg 2002, 81.) Suomessa tilanne on huono, turvakotien määrä ja rahoitus on riittämätön. Väkivallan ennaltaehkäisy ja uhrien auttaminen ovat myös puutteellisia. (Ojuri & Laitinen 2015, 8.) Suomessa turvakoteja ylläpitää suurimmaksi osaksi järjestöt. Niitä sijaitsee eri puolilla Suomea isoissa kaupungeissa. Pohjoisin löytyy Rovaniemeltä. Erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asutut alueet jäävät vähemmille palveluille. Etäisyydet lähimpään turvakotiin voivat olla pitkät. (Ojuri & Laitinen 2015, 13–14.)

Terveystieteiden vastuualueella on vammat, jotka ovat syntyneet väkivallan seurauksena. Psykkiset oireet, jotka ovat aiheutuneet väkivallasta, hoitaa mielenterveyspuoli. Akuutit perheväkivaltatilanteet ja niiden seurauksien ratkaisu kuuluvat sosiaalitoimelle. Palvelut, kuten neuvola, joita tarjotaan yleisesti lapsiperheille, käsittelevät väkivaltaa vain yhtenä ongelmana muiden joukossa. Turvakodit ovat organisaatioita, jotka keskittyvät työskentelemään nimenomaan väkivaltaa kokeneiden ja väkivallan tekijöiden kanssa. Perustehtävä ja keskittymispiste on turvakodilla selkeästi väkivalta. Keskeistä väkivaltatyön katkaisemisessa on turvakotien ja avopalveluiden yhteistyö, näin asiakas saa tarvitsemansa avun. (Ojuri & Laitinen 2015, 13.)

3.2 Lapsen auttaminen työntekijän näkökulmasta

Aikuinen, joka on kokenut perheväkivaltaa, saa apua ilman kyseenalaistamista, kun taas lapsi jää edelleen useassa tapauksessa ilman huomiota. Lapsi tarvitsee aina yhtälailla apua, kuin aikuinenkin, joutuessaan perheväkivallan uhriksi. Lapsen pitäisi tulla kuulluksi ja saada osallistua häntä koskevaan päätöksentekoon. Kun ensimmäisiä turvakoteja perustettiin Suomeen 1979, tarkasteltiin samalla lasten asemaa. Parikymmentä vuotta myöhemmin Ensi- ja turvakoti liitto aloitti 1997-vuonna projektin nimeltään ”Lapsen aika”. Projektin tarkoituksena oli kehittää väkivaltaa kokeneiden lasten kanssa tehtävää yksilö- ja ryhmätyötä. Pääpaino oli lasten oikeuksissa suojeluun, voimavaroihin ja osallisuuteen. 2001- vuonna kun projekti päättyi, oli työskentely lasten kanssa vakiintunut ja tullut osaksi liiton toimintaa. (Oranen & Keränen 2006, 63.)

Kaikessa perheväkivaltaan liittyvässä työssä on turvallisuus tärkeässä asemassa. Suunnittelussa ja toteutuksessa pitää aina huomioida vaikutus lapsen turvallisuuteen. Tärkeitä asioita ovat sekä konkreettisuudesta että turvallisuuden tunteesta huolehtiminen. Kun työskennellään lasten kanssa, se ei saa vaarantaa heitä millään tavalla tai lisätä turvattomuutta. Tavoitteena työssä täytyisi olla lapsen omien voimavarojen ja selviytymiskeinojen löytäminen sekä turvallisuuden lisääminen. Lapsia täytyy muistaa kuunnella, koska he kertovat perheen väkivaltatapahtumista, kun heillä on siihen tilaisuus. Kun lapsilla on oma työntekijä, jolla on aikaa kuunnella häntä, lapsi tuntee olevansa arvokas ja, että hänen mielipiteillään on väliä. On tärkeää luoda kiireetön ja rauhallinen tilanne, jossa lapsi uskaltaa tuoda mielipiteensä esille suoraan. Mikäli aikuisen on hankala puhua perheväkivallasta, lapsi huomaa sen ja se saattaa vaikuttaa siten, että lapsi ei itsekään puhu väkivallasta avoimesti. Lapsen on helpoin kertoa väkivaltatilanteista, kun hän on työntekijän kanssa kahdestaan, näin hän ei loukkaa vanhempiaan kertomalla väkivallasta. Perheen läsnä ollessa lapsen puheita saatetaan kontrolloida ja perhe saattaa yrittää puhua lapsen puolesta tietyistä asioista. Kun työntekijä kuulee lasta, hänen tulee huomioida lapsen ikä ja kehitystaso. Lapselle puhuessa häntä ei saa aliarvioida, mutta hänelle pitää kuitenkin puhua ikätasoa vastaavalla tavalla. Jotkut lapset pystyvät kertomaan perheväkivallasta avoimestikin, mutta esimerkiksi traumatisoituneille lapsille se voi

olla hyvinkin haastavaa. Traumamat vaikuttavat lapsen kommunikointiin ja vuorovaikutukseen. Lapsi ei välttämättä vastaa kysytyihin kysymyksiin vaan voi vältellä tilanteesta puhumista, koska hän haluaa unohtaa sen. Tilanteista puhuminen tuo ikäviä kokemuksia lapsen mieleen. Lapsen ymmärtäessä, miksi väkivallasta keskustellaan, saattaa hän puhua siitä avoimemmin. Lapselle tulisi kertoa, että perhe saa paremmin apua kun asiasta puhutaan. Jotkin kokemukset ovat lapselle niin traumatisoivia, että lapsen on ollut parempi unohtaa ne. Näissä tilanteissa lapselta ei kannata alkaa kyselemään tilanteista. Tällaiset unohdetut tapahtumat tulevat toisinaan esille lapsen toistuvissa painajaisissa, leikeissä tai piirustuksissa. Tällöin työntekijä pyrkii keskustelemaan lapsen kanssa leikin varjolla tai piirustusten avulla. Traumatisoitunut lapsi voi olla äkkipikainen haastatteluissa, hän saattaa hermostua eikä hänen keskittymiskykynsä riitä keskusteluun. Tällaisissa tilanteissa työntekijän tulisi tavata lasta useasti lyhyinä pätkinä, eikä kerrallaan pitkiä aikoja. (Oranen & Keränen 2006, 70–72.)

Osa perheväkivaltaa kokeneista lapsista saattaa kiintyä hänen kanssaan työskentelevään työntekijään. Lapsi voi olla myös hyvin takertuvainen, koska hän ei saa kotona tarvitsemaansa huomiota, kun taas työntekijä leikkii hänen kanssaan, kuuntelee häntä ja keskittyy ainoastaan lapseen. Kommunikointitapana työskentelyssä puhe on vain yksi monesta tavasta. Lapsi voi ymmärtää enemmän kuin kykenee tuottamaan puheeksi. Puhumattomuus ei tarkoita sitä, että lapsi ei ymmärtäisi tapahtumia. Kokemukset tulevat esille lapsen toimissa. Mitä nuoremman lapsen kanssa työskennellään, sitä tärkeämpiä erilaiset luovat toiminnot ovat. Alle kouluikäiselle lapselle luontainen itsensä ilmaisu on leikkimistä, piirtämistä ja tarinoita. Lapsen kanssa työskenneltäessä on tärkeää luoda tilanteeseen kiireetön tunnelma. Lapsen on helpompi tuoda hänelle tapahtuvia asioita esille, kun häntä ei painosteta kysymyksillä, vaan hänellä on jonkin verran kontrollintunnetta. Lapselle on tärkeää selvittää keskustelun rajat ja ehdot, hänelle tulee myös painottaa luottamuksen ehdollisuuden tärkeyttä. Toisinaan lapsi kertoo työntekijöille asioita, jotka hän haluaa salata, mutta työntekijä ei voi antaa varmuutta salaisuuksien pitämisestä. Lapselle sanotaan, että jotkut asiat ovat sellaisia, että niitä pitää viedä eteenpäin, jotta lapsi ja perhe saisivat parhaan mahdollisen avun. Pienelle lapselle voidaan tehdä myös selväksi, että keskustelua käydään myös äidin tai isän kanssa. (Oranen & Keränen 2006, 70–72.)

3.3 Lastensuojelulaki

Lapsen hyvinvoinnin lähtökohtana voidaan pitää sitä, että kaikenlaisissa yhteisöissä vanhemmat ja aikuiset puuttuvat kaikkeen huomaamaansa lasten kaltoinkohteluun. Tämä on kaikkia aikuisia velvoittavaa. (Karjalainen, Forsberg & Linnas 2012, 278.)

Lastensuojelulla turvataan lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, monipuoliseen sekä tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Heidän tulee turvata lapsen tasapainoinen kehitys sekä hyvinvointi. Viranomaisten, jotka toimivat perheiden ja lasten kanssa, tulee tukea vanhempia ja huoltajia tarjoamalla tarpeellinen apu tarpeeksi ajoissa ja tukea heitä heidän kasvatustehtävässään. Viranomaisten on myös ohjattava lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin jos siihen on tarvetta. Lastensuojelun on järjestettävä tarvittavia palveluja sekä tukitoimia lapsen kasvatuksen avuksi. Mikäli perhe ei pysty takaamaan edellä mainittuja asioita lapselle, voidaan lapsen hoito ja huolenpito pyrkiä järjestämään muilla toimenpiteillä tai lapsi sijoittaa kodin ulkopuolelle. (Lastensuojelulaki 417/2007 [viitattu: 13.5.2015].)

Lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä vanhemmuuden tukemista edistetään ehkäisevällä lastensuojelulla. Opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa annettava tuki ja erityinen tuki ovat ehkäisevää lastensuojelua. (Lastensuojelulaki 417/2007 [viitattu: 13.5.2015].) Lasten kaltoinkohtelun ajoissa huomaamisen takaamiseksi on ilmoitusvelvollisuus kirjattuna lastensuojelulakiin. Se koskee muun muassa koulussa, sosiaali- ja terveydenhuollossa, seurakunnassa tai luottamustehtävissä työskenteleviä sekä poliisia. Mikäli he työssään huomaavat ilmeisen lastensuojelutarpeen, tulee heidän ilmoittaa sosiaalilautakunnalle. (Karjalainen, Forsberg & Linnas 2012, 280.)

4 PERHEVÄKIVALLAN MUODOT

Perheväkivallan muotoja on monia. Se ei ole pelkästään fyysistä väkivaltaa vaan se sisältää myös väkivallan henkisen puolen. Perheväkivallan muotoja ovat fyysinen väkivalta, henkinen väkivalta, seksuaalinen väkivalta, kemiallinen väkivalta sekä avun ja hoidon laiminlyöminen. Kaikki nämä ovat vakavia, vahingollisia ja jälkensä lapseen jättäviä. (Holmberg 2000, 11.) Näistä edellä mainituista väkivallan muodoista voidaan erottaa aktiivinen ja passiivinen puoli. Esimerkiksi ruumiillinen pahoinpitely on aktiivista väkivaltaa ja hoidon laiminlyöminen on passiivista. Väkivallan eri muodot liittyvät usein toisiinsa ja tutkimuksissa selviää, että lasten kokemaan fyysiseen väkivaltaan liittyy usein myös psykologista kaltoinkohtelua ja laiminlyöntiä. (Ellonen ym. 2007, 15–16.) Lapselle on todella haitallista, jos hän tulee sellaisen henkilön satuttamaksi, josta on riippuvainen (Kauppi 2012, 127).

4.1 Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta sekä pahoinpitely tarkoittavat toimintaa, joka aiheuttaa lapselle tilapäisiä tai pysyviä toiminnan vaikeuksia sekä kiputiloja. Fyysistä väkivaltaa ovat esimerkiksi lyöminen, potkiminen, tukistaminen, tupakalla polttaminen, kuristaminen, töniminen tai muulla tavalla kivun tuottaminen. (Paavilainen & Pösö 2003, 14.) Lapsen pahoinpiteleminen on Suomen rikoslain mukaan rikos. Kaikki ruumiillinen kurittaminen katsotaan rikosoikeudessa pahoinpitelyksi. (Kallio & Tupola 2004, 88.) Lapsen kurittaminen on myös fyysistä väkivaltaa, siinä vanhempi pyrkii tuottamaan lapselle kipua ja epämukavan tunteen, kontrolloidakseen tai rankaistakseen lapsen käyttäytymistä, mutta siitä ei välttämättä jää lapseen ulkoista jälkeä. Kuritusväkivallan riski kasvaa perheissä, joissa vanhemmat uskovat saavuttavansa sillä jotain. (Tupola ym. 2012, 99–100.) Vanhemmat näkevät kuritusväkivallan ikään kuin osana heidän kasvatustaan (Väkivalta perheessä. [viitattu 1.9.2015]). Syyksi fyysiselle väkivallalle selitetään halu kasvattaa lapsi paremmaksi ihmiseksi, tai syytetään lapsen luonteen äkkipikaisuutta. Syy voi usein ulkopuoliselle kuulostaa kovinkin mitättömältä. (Paavilainen 1998, 77–78.) Vanhempien kulttuurinen ja uskonnollinen tausta voi myös mahdollistaa myönteisen näkökulman kuritusväkivaltaan ja lisätä sen ris-

kiä (Tupola ym. 2012, 99–100). Äidit käyttävät kuritusväkivaltaa lapsiin vähän enemmän kuin isät (Salmi, Lehti, Sirén, Kivivuori, Aaltonen 2009, 1). Fyysisen väkivallan seurauksena voi esiintyä myös muita lievempiä vaikutuksia kuin fyysiset oireet tai jopa kuolema. Näitä oireita ovat esimerkiksi väkivaltaisen käyttäytymismallin siirtyminen lapselle sekä lapsen itsetunnon huononeminen. (Paavilainen & Pösö 2003, 14.)

4.2 Henkinen väkivalta

Henkistä väkivaltaa ei aina osata ajatella varsinaisena väkivaltana. Sitä voidaan sanoa piiloväkivallaksi, koska se ei jätä ulkoisia merkkejä vaan vaikuttaa lapsen sisimpään. (Henkinen väkivalta satuttaa, [viitattu 2.9.2015].) Henkinen väkivalta on lapsen mielen loukkaamista tarkoituksella (Holmberg 2000, 11).

Lapsi vaurioituu myös henkisestä väkivallasta vaikka häntä ei fyysisesti pahoinpidelläkään. Henkistä väkivaltaa on montaa eri astetta ja se voi toteutua monella eri tavalla. (Väkivalta perheessä. [viitattu: 1.9.2015].) Lapsi saattaa kokea väkivaltatilanteen vanhemmalle tai sisarukselle aiheuttamat mustelmat ja haavat sekä kodin rikkoutuneet huonekalut henkisenä väkivaltana (Holt, Buckley & Whelan 2008). Väkivalta voi olla esimerkiksi lapsen nimittelyä, haukkumista, uhkailua, kiristämistä, lapseen ivallisesti ja alentuvasti suhtautumista, lapselle huutamista sekä karkeaa kielenkäyttöä. Tämän lisäksi myös fyysisellä väkivallalla uhkaaminen ja pelottelu ovat henkistä väkivaltaa. (Holmberg 2000, 11.) Pelko onkin yksi merkittävin ja yleisin väkivallan oire ja esiintymä (Mikä on väkivaltaa? [viitattu: 25.5.2015]). Paavilaisen ja Pösön (2003, 14) mukaan reagoimattomuus ja kylmyys lasta kohtaan ovat myös psyykkistä pahoinpitelyä. Lapsen eristäminen ja altistaminen perheväkivallan sivusta seuraamiselle, ovat myös henkistä väkivaltaa (Holmberg 2000, 11). Lehtisen (2002, 14) mukaan henkistä väkivaltaa on myös omalla itsemurhalla uhkaaminen. Lapselle fyysisen väkivallan kokemiseen liittyy kovin usein myös henkistä väkivaltaa, kuten uhkailuja ja lapsen torjumista (Kastberg, N. 15.–16.11.2007, 4).

4.3 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalista väkivaltaa ovat seksuaalinen ahdistelu ja koskettelu, sekä raiskaus ja raiskauksen yritys. Seksuaaliset teot ja lapsen seksuaalinen koskettelu ovat aina rikoksia, vaikka lapsi olisikin ollut tilanteen tapahtuessa vapaaehtoisesti mukana. (Holmberg 2000, 11.) Hyväksikäyttöä ovat myös itsensä paljastelu, tirkistely, lapsen sukuelinten koskettelu ja hyväily. Lapsen psyykinen ja seksuaalinen kehitys häiriintyy hänen joutuessaan seksuaaliseen toimintaan aikuisen kanssa. Tämän tapahtuessa lapsi joutuu tilanteeseen, joka ei ole hänen kehitys- eikä ikätasollaan. Lapsi joutuu liian aikaisin kohtaamaan asioita, joihin hän ei ole ruumiillisesti eikä henkisesti vielä valmis. Hyväksikäytön tapahtuessa perheen sisällä, se aiheuttaa vahinkoa perheenjäsenten sisäisissä suhteissa sekä asettaa lapsen äärimmäisen hankalaan ja haastavaan tilanteeseen. Sitä vakavimmat seuraukset hyväksikäytöllä on, mitä enemmän siihen liittyy väkivaltaisuutta, salailua, nöyryyttämistä, uhkailua ja ristiriitaja rooleissa. (Salo & Ståhlberg 2004, 104–105.)

Seksuaalista väkivaltaa kokenut lapsi yhdistää seksuaalisuuden kielteisiin muistoihin ja tunteisiin. Vaikka seksuaalinen kokemus olisi tuonut lapselle myös hellyyttä ja palkitsemista, lapsi saa ne vääränlaisesta, ikätasonsa vastaisesta käyttäytymisestä. Näin lapselle voi syntyä virheellisiä ajatuksia sukupuolimoraalista sekä seksuaalisuudesta. Tämä saattaa johtaa lapsen identiteetin hämärtymiseen ja se voi aiheuttaa sukupuolisuuden suhteetonta korostumista sekä seksuaalisten toimien häiriintymistä. Suurin osa hyväksikäytön tekijöistä on miehiä ja yleensä tekijä on lapselle tuttu, esimerkiksi lapsen äidin miesystävä, lapsen isä, isäpuoli, sukulainen tai tuttava. Mikäli hyväksikäyttäjä on perheen ulkopuolelta, on hän todennäköisesti ensin saanut lapsen luottamaan itseensä tai muuten tutustunut lapseen. Seksuaalista väkivaltaa tapahtuu kaikenlaisissa perheissä sosiaalisin tilanteisiin katsomatta. Suurempi riski joutua hyväksikäytetyksi on kuitenkin heillä, jotka voivat muullakin tapaa joutua kaltoin kohdelluiksi esimerkiksi lapset, joilla on huono puolustuskyky, vammaiset, laiminlyödyt sekä kehitykseltään viivästyneet lapset. Riski on myös perheissä, joissa vanhemmuudessa on haasteita eikä tukea löydy. (Salo & Ståhlberg 2004, 104–105.)

4.4 Hoidon ja avun laiminlyöminen ja kaltoinkohtelu

Yksi väkivallan muoto on hoidon ja avun laiminlyöminen. Se voi olla heitteillejättöä, emotionaalista tai fyysistä jatkuvaa poissaoloa, puutteellista valvontaa tai jotain muuta lapsen tarpeiden tyydyttämättä jättämistä. Näitä ovat esimerkiksi tilanteet kun pieni lapsi jätetään yksin eikä hänen lääkityksestä, pukeutumisestaan, hygieniastaan tai ruokailustaan huolehdita. (Holmberg 2000, 11.)

Tärkeimpiä perustarpeita lapselle ovat rakkaus, kuulluksi tuleminen tunne, sekä arvostuksen ja hyväksynnän saaminen. Lapsen muut perustarpeet kuten riittävä ravinnon saaminen, puhtaus, turvallisuus, virikkeet, terveydenhuolto ja koulutuksen saaminen täytyy taata lapselle. Jatkuvalla laiminlyönnillä on lapsen kehityksen kannalta vakavia vaikutuksia. Laiminlyönnin kesto ja muoto, lapsen ikä, temperamentti, sukupuoli ja lapsen itse kehittämät selviytymiskeinot vaikuttavat lapselta löytyviin oireisiin. Laiminlyöty lapsi ei itse välttämättä vielä ymmärrä tullessaan laiminlyödyksi. Hän kokee oman arkensa normaalina arkena. Sen vuoksi laiminlyöty lapsi onkin usein riippuvainen hänet kohtaavien vanhempien kyvyistä huomata arjessa olevat ongelmat. Lapsen laiminlyöntiin johtavat tavalliset syyt ovat yleensä vakavat stressitekijät, perheenjäsenten ristiriidat sekä erilaiset persoonat. (Söderholm 2004, 58–60.)

4.5 Kemiallinen väkivalta

Aktiivista kemiallista väkivaltaa on rauhoittavien lääkkeiden tai esimerkiksi oluen antaminen lapselle, jotta hän olisi rauhassa ja huomaamaton, eikä hänestä koituisi häiriöitä aikuisille. Kemiallista väkivaltaa on kaikki päihteiden ja tarpeettomien lääkkeiden antaminen lapselle. Kemiallinen passiivinen väkivalta on sitä, että jättää antamatta lapselle lääkkeitä joita hän tarvitsee, tai jättää noudattamatta hänen ruokavaliotaan. (Tupola ym. 2012, 106.) Joskus on hankalaa vetää rajaa siihen, mikä on oikein, jos vanhempi jättää lääkkeet antamatta säästäten lasta sivuvaikutuksilta. Vanhempi voi myös jättää lääkkeitä lapsen näkyville huolimattomuuttaan. (Väkivallan muodot ja rikoslaki, [viitattu: 26.5.2015].) Tämän lisäksi passiivista kemiallista väkivaltaa on äidin alkoholin ja huumeiden käyttö raskausaikana. Mikäli

lapsi on unelias, sekava ja hänen tajunnantasonsa vaihtelee, eikä tähän ole ilmeistä syytä, on pidettävä mielessä kemiallisen väkivallan mahdollisuus. Näissä tilanteissa lapsen virtsasta ja verestä on tutkittava lääke- sekä huumausaineet. Toisinaan tapahtuu kuitenkin vahingossa pienten lasten lääkemyrkytyksiä. Tapah-
tuneen selvittelyssä pitää miettiä vahingolta näyttävissä tapahtumissa, onko kyse kemiallisesta pahoinpitelystä vai laiminlyönnistä. Mikäli lapsesta löytyy selittämättömiä lääkelöydöksiä tai laittomia huumeita, täytyy epäillä kemiallista väkivaltaa. Etenkin löydettyäessä merkittävän määrän rauhoittavaa ainetta lapsen elimistöstä, tapaus pitää ottaa vakavasti. (Tupola ym. 2012, 106.)

4.6 Perheväkivallan sivustaseuraamisen vaikutukset

Lapsi altistuu monimuotoiselle laaja-alaiselle henkiselleväkivallalle, kun hän joutuu seuraamaan perheväkivaltaa sivusta. Henkinen väkivalta voi luoda lapselle samankaltaisia oireita kuin fyysinen väkivalta. Se voi traumatisoida ja pelottaa lasta samalla tavalla kuin fyysinen väkivalta. (Holmberg 2000, 12–13.) Lapselle on hyvin pelottava asia seurata perheväkivaltaa sivusta. Lapsi joutuu elämään sellaisessa ympäristössä, jossa joku perheenjäsen käyttää väkivaltaa ja uhkailua muiden perheenjäsenten kontrolloimiseen. Lapsen on oltava joka hetki varuillaan ja valppaana, koska hän aistii helposti kotona vallitsevan pelottavan ilmapiirin. Lapsi ei koe kotiaan turvallisena paikkana vaan se tuntuu hänestä turvattomalta ja rauhattomalta tappeluiden ja muiden väkivallasta johtuvien äänien, kuten huutamisen ja räyhäämisen, vuoksi. Lapselle on pelkoa luovaa ja surullista nähdä omia perheenjäseniään pahoinpideltyinä ja satutettuina, mikä aiheuttaa pelkoa siitä, että väkivalta kohdistuisi häneenkin. Toiseen vanhempaan kohdistuva väkivalta, on seurauksiltaan yhtä vakavaa, kuin lapseen itseensä kohdistuva väkivalta, koska pieni lapsi ei pysty erottamaan itseään vanhemmastaan (Kauppi 2012, 127.) Uhrin voimavarojen huetessa, lapsen turvattomuuden tunne kasvaa. Lapsen henkisen ja fyysisen kasvun tukeminen häiriintyy, kun väkivallan uhrilla on stressiä ja emotionaalista epätasapainoa. Vanhemman ja lapsen roolit vaihtuvat joskus päinvastaisiksi. Tällöin lapsi joutuu ottamaan enemmän vastuuta kuin mitä hänen pitäisi ja vanhempi pyrkii lapsen rooliin. Väkivallan uhri saattaa pyrkiä hakemaan lapselta lohtua. Uhri ei enää siedä lapsen käyttäytymistä samalla tavalla kuin ennen, joka saattaa johtaa lapsen satuttamiseen. Ristiriitaiset roolit, mitä vanhemmalla saattaa olla, voivat hämmentää lasta. Lapsi ei enää näe vanhempaansa turvallisena ja hänen voi olla vaikea ymmärtää vanhemman erilaisia ja muuttuvia rooleja. Toisena hetkenä vanhempi saattaa lohduttaa lasta ja toisena hetkenä hänen mielensä on muuttunut täysin. (Holmberg 2000, 12–13.)

Lapsen esikuvan, joka kehittää lapsen minäkäsitystä ja itsetuntoa, puuttuessa voi hänelle muodostua ongelmia hänen sosiaalisissa suhteissaan sekä suhteessa omaan minäänsä. Hyvä esikuva lapselle on sellainen, jonka uskomukset, asenteet ja käyttäytyminen auttavat lasta sosiaalisissa tilanteissa sekä itsensä arvostamisessa.

Kun lapsen esikuvana on väkivaltainen vanhempi, oppii lapsi hänen käyttäytymismallinsa ja emotionaalisen ilmaisutapansa. Tällöin lapsi joutuu olemaan ympäristössä, jossa hän näkee päivittäin tuhoisaa ja väkivaltaista käyttäytymistä sekä joutuu todistamaan elämää, jossa perheen sisäiset valtasuhteet eivät ole tasapainossa. Tämän kaltainen negatiivinen malli tuottaa lapselle vaikeuksia hänen suhteeseen muihin ja itseensä. Lapselle voi olla hyvin haastavaa osata määrittää oikea ja väärä, mikä helposti saattaa johtaa hankaliin tilanteisiin päiväkodissa, koulussa tai muissa sosiaalisissa tilanteissa. (Holmberg 2000, 12–13.)

5 PERHEVÄKIVALLAN VAIKUTUS LAPSEEN

Perheväkivaltaa kokeneilla lapsilla voi olla monenlaisia vakavia ja pitkäkestoisia oireita, joista he kärsivät. Väkivallan aiheuttamat vaikutukset ovat laajalle ulottuvia, eivätkä rajoitu vain yksittäiseen pahoinpitelytilanteeseen. Osa vaikutuksista on nähtävissä heti ja osa tulee näkyviin vasta myöhemmin. Väkivallalla on vaikutuksia kaikkiin sen osapuoliin; uhriin, tekijään ja sivusta seuraajaan. Nykyään on tiedossa paljon väkivallan vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen. (Oranen 2004, 134–135.) Alle kouluikäisten lasten surmat perheväkivallan seurauksena ovat harvinaisia kun verrataan niitä muihin henkirikoksiin. Vuosina 2003–2011 on surmia ollut keskimäärin neljä vuodessa. Vuosi 2011 oli poikkeus, silloin surmia oli seitsemän. (Piispa, Taskinen & Ewalds, 2012, 3.) Lapsiin kohdistuu useita haittatekijöitä samaan aikaan. Lapsi joka on joutunut todistamaan väkivaltaa, on usein myös sekä fyysisen, että henkisen väkivallan uhri. Näiden tapahtumien seurauksia ja vaikutuksia lasten elämään ja kasvuun on vaikea erottaa toisistaan. (Oranen 2004, 134–135.)

Kodissa jossa esiintyy väkivaltaa, lapsilla saattaa olla vakavia oireita, jotka voivat kestää pitkään. Lapset, jotka ovat kasvaneet väkivallan keskellä, voivat päätyä kaltoinkohtelun kokijaksi todennäköisemmin kuin muut. Vauva- ja alle kouluikäiset lapset ovat erityisesti vaaravyöhykkeellä, koska tutkimukset kertovat, että väkivaltaa tapahtuu eniten perheissä, kun lapset vielä ovat pieniä. Lapset saattavat tuskaila oppimisvaikeuksista tai sosiaalisten tilanteiden vaikeuksista. Heidän käyttäytymisensä voi olla väkivaltaista tai riskinhakuista. (Suljettujen ovien takana. [viitattu 25.5.2015].) Forsbergin (2002, 23) mukaan tyypillisimpiä oireita joita lapsilla esiintyy, ovat arkuus, pelkotilat, aggressiivisuus, sosiaaliset vaikeudet, masennus, traumaoireet sekä häiriöt persoonallisuudessa. Pojilla oireet näkyvät enemmän ulospäin, kun taas tytöillä oireilu tapahtuu enemmän sisäänpäin. Toisaalta Evansen, Daviensen ja Dilillon perheväkivaltaa käsittelevässä meta-analyysissä (2008, 135–136) tuli ilmi tilastollisesti merkittävä ero tyttöjen ja poikien välillä ainoastaan ulospäin suuntautuvassa oireilussa, pojilla ulospäin suuntautuneita oireita esiintyi enemmän kun tytöillä. Oireilu sisäänpäin ei kuitenkaan eronnut sukupuolten välillä merkittävästi.

Perheväkivallalla on vakavia ja laajoja vaikutuksia lapsen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin. Se voi aiheuttaa myös terveydellisiä ongelmia sekä sosiaalista haittaa. (Holmberg 2000, 7.) Lapseen kohdistuessa fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista väkivaltaa, vaikuttaa se negatiivisesti lapsen itsetunnon sekä minäkäsityksen kehitykseen, perusturvallisuuden kokemukseen sekä sosiaaliseen kompetenssiin. Perheväkivallan vuoksi ongelmia voi esiintyä sekä emotionaalisella puolella että lapsen käyttäytymisessä. (Holmberg 2000, 14.) Mikäli lapsella ei ole mahdollisuutta prosessoida ja käsitellä surua ja vaikeita kokemuksia, hänen sisäinen paha olonsa kasvaa. Lapsi usein myös purkaa pahaa oloaan kasvaessaan tavoilla, jotka ovat yhteiskunnalle kalliimpia, kuin kriisiapu ja traumatyö. (Holmberg 2000, 10.) Orasen ja Keräsen (2006, 64) mukaan perheessä tapahtuva toistuva väkivalta on kasvava trauman aiheuttaja lapselle.

Monet oireet. Perheväkivallan lapsiuhrien oireet voivat olla hyvinkin erilaisia ja ne ovat seurausta monista erilaisista tekijöistä. Oireisiin voivat vaikuttaa monet seikat kuten perheen kokonaistilanne, lapsen ikä, kehitystaso, persoonallisuus, väkivallan jatkuvuus ja kesto sekä tuki jota perhe saa. Lapset kokevat väkivallan omalla tavallaan, jotkut suhtautuvat sinnikkäämmin vaikeisiin asioihin elämässään. Joku saattaa tarvita ammattiauttajan apua psyykeensä kanssa ja toiselta saattaa löytyä valtavaa kestävyyttä sekä sietokykyä. Lapsessa herää tunnemyrsky sekä perheväkivallan sivustaseuraamisesta, että sen kohteena olemisesta. Lapsi kokee erilaisia tunteita kuten syyllisyyttä, vihaa, häpeää, rakkautta, huolta, hämmennystä sekä avuttomuutta. Lapsi voi yhtä aikaa sekä vihata äitiään, joka ei tee mitään, jotta pahoinpitely loppuisi että rakastaa häntä, sillä hän huolehtii lapsesta. Väkivaltaa kokenut lapsi saattaa hävetä, koska hänen tunteensa ovat ristiriitaisia. Hän voi myös kokea itsensä arvottomaksi. Nämä kaikki tunteet purkautuvat lapsesta hänen eri ikävaiheissaan. Eri ikävaiheille löytyy omia erilaisia reagoitintapoja, mutta samoja oireita voi kuitenkin löytyä eri ikävaiheista. Kaikissa ikävaiheissa voi kuitenkin lapsella ilmetä huonoa itsetuntoa, ahdistuneisuutta sekä masennusta. (Holmberg 2000, 14.)

Lapsen kokemilla traumailla on suorat vaikutukset lapseen. Erilaisia traumaoireita ovat esimerkiksi tilanteiden kokeminen uudestaan, tilanteen tai asian välttäminen sekä ylivireys. Kun lapsi kokee tilannetta uudestaan muistikuvina ja aistimuksina,

hän ei pysty kontrolloimaan muistiaan ja jokin tietty asia voi laukaista muistoja. Tavallinen uudestaan kokemisen muoto ovat painajaiset ja ikävät unet. Kun lapsi yrittää välttää kaikkia väkivaltatilanteisiin liittyvää, liittyy tähän myös lapsen tunteiden turtuminen. Lapsi saattaa kertoa väkivaltatilanteista täysin normaaliin sävyyn, eivätkä ne nostata hänessä tunteita. Usein traumaoireena esiintyy ylivireyttä ja yliaktiivisuutta ja lapsi saattaa olla jatkuvasti valppaana ja reagoida pieniinkin ärsykkeisiin. Lapsella esiintyy myös rauhattomuutta ja univaikeuksia. (Oranen & Keränen 2006, 64–65.)

5.1 Vauvaikä

Vauvan kehityksen lähtökohtana on saada turvallinen ja luotettava kiintymyssuhde hänen huoltajiinsa. Kun vauvan varhaisesta vuorovaikutuksesta löytyy merkittäviä puutteita ja aikuinen ei reagoi tarpeeksi hyvin lapsen tarpeisiin, eikä tue lapsen tunnetiloja tai itsesäätelyä, vauvan kehitykseen tulee häiriöitä. Vauva yrittää saada vuorovaikutusta toimimaan kasvon ilmeillä, jokelteleamalla ja itkemällä. Tällöin on tärkeää tulkita vauvaa oikein ja reagoida niihin oikealla tavalla. Trauman tullessa vauva voi näyttää vähemmän myönteisiä tunteita ja hänen kiinnostuksena ulkomaailmaa ja muita ihmisiä kohtaan vähenee. Usein vauva kuitenkin edelleen saa yhteyden vieraaseen aikuiseen ja on taivuteltavissa mukaan vuorovaikutukseen. (Turunen 2004, 189.) Mikäli vauva on joutunut perheväkivallan kokijaksi, on hänellä todennäköisesti huonompi fyysinen terveys sekä syömishäiriöitä. On mahdollista, että vauvan vuorovaikutustaidoissa sekä motoriikan kehityksessä ilmenee myös viivästyksiä. Vauva voi olla kovin itkuinen, levoton ja häntä voi olla vaikea rauhoittaa. Vauva saattaa olla vaativa ja kokea voimattomuutta. (Oranen & Keränen 2006, 66.) Väkivaltaisen ilmapiirin lisäksi tämä voi johtua siitä, että lapsen tarpeita ei tyydytetä ja lapsi ei koe turvallisuutta. Tarpeet, joita ei tyydytetä voivat olla esimerkiksi märkä vaippa, nälkä tai läheisyyden kaipuu. Uni ja nukahtamishäiriöt ovat myös yleisiä, koska vauva ei turvattomassa ympäristössä saa helposti unta. Lapsi voi melun takia heräillä ja säpsähdellä itkuisena. (Holmberg 2000, 14–15.) Niemen perhetyön raportin (2008, 21) mukaan oireita olivat myös totisuus ja katsekontaktin välttely.

Tämä aiheuttaa helposti väkivallan kierteen jossa vauva itkee, koska hänen tarpeensa jäävät tyydyttämättä ja vanhemmat hermostuvat vauvaan, joka itkee ja jonka itku jatkuu vieläkin pahempaan (Holmberg 2000, 14).

5.2 Leikki-ikä

Leikki-ikäinen lapsi tarvitsee vanhemman tukea ja ohjausta elämässään, koska elämä ilman vanhempaa on mahdotonta (Holt ym. 2008). Alle kouluikäisiä lapsia tutkiessa ja hoitaessa on tärkeää kiinnittää huomiota heidän leikkeihin ja käyttäytymiseen (Turunen 2004, 190). Perheväkivalta voi näkyä leikki-ikäisten lasten sanoissa ja teoissa, sillä he matkivat näkemäänsä ja kuulemaansa. Leikit voivat olla rajuja ja kielenkäyttö voi olla sopimatonta. Mikäli perheväkivalta on jatkuvaa, se voi vaikuttaa lapsen leikkeihin tekemällä niistä mekaanisia ja ilottomia, joissa toistuu usein sama kaava. Lapsi saattaa esimerkiksi toistaa leikkiä, jossa hänen pehmolelunsa kuolee kerta toisensa jälkeen. Perheväkivaltaa kokeneilla leikki-ikäisillä mielialahäiriöt ovat yleisiä. Monilla lapsista esiintyy surullisuutta ja ahdistuneisuutta. Lapset saattavat myös tuntea erilaista kauhua ja pelkotiiloja, joille ei ole selitystä. Lapsen pelkoina voivat olla esimerkiksi painajaisunet, sota, hämähäkit, pimeä tai epätavallinen kuolemanpelko. (Holmberg 2000, 15.)

Ongelmia voi alkaa esiintyä etenkin sosiaalisissa suhteissa, koska lapsi voi helposti ärsyyntyä ja yrittää ratkoa riitatilanteita väkivallalla. Toinen vaihtoehto voi olla, että lapsi on todella arka ja saattaa kärsiä änkytyksestä, vapisemisesta ja olla erityisen säikky puhuteltaessa. Lapsen ollessa vetäytyvä ja passiivinen, hän saattaa joutua epäsuosioon muiden lasten silmissä. Tällä ikäryhmällä esiintyy muihin ikäryhmiin verrattuna enemmän somaattisia ongelmia kuten vatsa- ja pääkipuja. Leikki-ikäinen saattaa myös käyttäytyä itseään nuoremman lapsen tavalla ja taantua nuoremmalle kehitystasolle kokemansa väkivallan vuoksi. Esimerkiksi lapsi, joka on jo oppinut olemaan ilman vaippoja alkaakin yhtäkkiä kastella housujaan. (Holmberg 2000, 15.) Orasen ja Keräsen (2006, 66) mukaan lapsi saattaa olla myös aggressiivinen ja hänellä voi esiintyä käyttäytymisen häiriöitä. Lapsella voi myös olla taipumusta kohdella eläimiä julmasti.

6 LAPSEEN KOHDISTUVAN PERHEVÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISY

Lapsiin kohdistuvan perheväkivallan ennaltaehkäisy ei ole helppoa, koska väkivaltaa on hyvin erilaista (Strid 2004, 239). Vaikka media usein leimaakin pahoinpitelevät vanhemmat hirviöiksi, eivät useimmat sitä kuitenkaan ole, vaan taustalla saattaa vaikuttaa vaikea ahdistus ja onnettomuuden tunne sekä oma tukahdutettu kokemus perheväkivallasta lapsuudessa. He saattavat tuntea syyllisyyttä, siitä mitä saavat lapselle pahoinpitelyllä aikaan. Joissain tapauksissa vanhempi on itse joutunut pahoinpitelyn uhriksi lapsena. Näistä jäävät muistot ja ajatukset on usein pyritty unohtamaan. (Kempe & Kempe 1978, 74.) Orasen (2004, 140) mukaan kaikkien perheväkivallan osallisten tulisi saada apua. Väkivallan käyttäjän vastuulle jää aina väkivallan päättäminen.

Kunnan kuuluu järjestää lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyötä sekä palveluita. Jokaisen hallinnonalan kuuluu puuttua näihin. Kuntien hyvinvointistrategioihin sekä turvallisuussuunnitelmiin pitää sisällyttää omana toimintaohjelmanaan perheväkivallan ehkäisytyö. Kunnissa tulee olla väkivallan ehkäisytyön koordinaattori, jonka vastuulla on moniammatillinen ja poikkihallinnollinen työ. (Kunnilla on velvollisuus. [viitattu: 27.1.2015].) Väkivalta-aihetta käsitellään julkisuudessa vielä melko varovasti, tästä johtuu työntekijöiden vaikeus auttamiseen, oppaita ja ohjeita aiheeseen on vielä suhteellisen vähän (Perttu & Söderholm 1998, 3).

Riittävän tiedon puutteesta johtuen, on haastavaa suunnitella ja arvioida ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä. Kun suunnitellaan ennaltaehkäisyä, tulee määrittää ongelman laajuus, kohderyhmät, vastuulliset viranomaistahot, strategia ja prosessin valvonta ja dokumentointi. Ennaltaehkäisyn kannalta monialainen toiminta on tärkeää. Tavoitteena tulisi olla vanhempien ja yhteisön voimaannuttaminen ja tukeminen lasten hyvinvoinnin takaamisessa. Ennaltaehkäisyn tarkoituksena on lapsen kaltoinkohtelun esiintymisen vähentäminen, kaltoin kohdelluiden lasten uudelleen uhriksi joutumisen minimointi ja kaltoinkohtelun kierteen katkaisu. (Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 19.) Ennaltaehkäisyyn tulisi kiinnittää enemmän huomiota ja siihen kuinka riskiryhmään kuuluvat vanhemmat pystyttäisiin tunnistamaan ennen kuin lapsia ehditään satuttaa (Kempe & Kempe 1978, 74–77). Ehkäisevällä väkivaltatyöllä sekä

varhaisella puuttumisella pystytään sekä säästämään yhteiskunnan varoja, että vähentämään väkivaltaa (Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? [viitattu 3.9.2015]).

6.1 Kaltoinkohtelun merkkien tunnistaminen varhaisessa vaiheessa

Pieni lapsi on täysin riippuvainen huoltajansa huolenpidosta. Kaikkien pienten lasten kanssa työskentelevien tulee huomioida mahdolliset riskit ja kaltoinkohtelun mahdollisuus, jotta tilanteeseen voidaan puuttua mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. (Söderholm 2004, 71.) Heti vauvan synnyttyä on synnytyslääkäreillä, hoitajilla sekä kätilöillä oivallinen tilaisuus tarkkailla, kuinka äiti ja isä ottavat uuden vauvan vastaan. Näin riskiperheiden tunnistaminen on mahdollista jo varhaisessa vaiheessa ja heille pystytään tarjoamaan palveluita, jotka turvaavat avun saamisen. Huolta voi aiheuttaa jos vauvan sukupuoli on suuri pettymys vanhemmille, vauvalta vaaditaan mahdottomia tai vauvan ulkonäkö ja käyttäytyminen samaistavat hänet johonkuhun epämiellyttävään henkilöön. (Kempe & Kempe 1978, 74–77.) Lähes kaikki vanhemmat luottavat neuvoloihin ja ovat usein valmiita ottamaan sieltä saadun avun ja neuvot vastaan (Strid 2004, 243). Huolta aiheuttavat myös äidit, jotka eivät saa tukea mieheltään tai muulta perheeltään sekä äidit, joilla ei ole tukea olenkaan. Epäily herää myös, mikäli äiti ei ole innostunut raskaudestaan eikä suunnittele tulevaa lapsen syntymän jälkeen. Äiti voi myös pelätä lihomista, eikä ole halukas keskustelemaan lapseen liittyvistä asioista. Poikkeavat asuinolot kuten liika ahtaute tai sietämättömät ja eristäytyneet tilat voivat myös herättää huolta. Myös miehet, jotka ovat mustasukkaisia vauvalle äidiltä saamasta huomiosta sekä mustasukkaiset sisarukset voivat olla huolen aiheita mikäli perhe ei huomaa mustasukkaisuutta. (Kempe & Kempe 1978, 74–77.) Suomen äitiysneuvoloissa ei vielä riittävästi kysytä perheväkivallasta suoraan, koska suorien kysymysten koetaan leimaavan vanhempia (Strid 2004, 243).

Lapsen synnyttyä, äidin käytökseen kannattaa kiinnittää huomiota. On huolestuttavaa, mikäli hän suhtautuu vauvaan välinpitämättömästi, eikä ota lasta syliin tai koskettele ja tarkkaile häntä. Sairaalassa kannattaa kiinnittää huomiota äiteihin, jotka eivät sairaalassa huolehdi lastensa tarpeista, vaan jättävät lapsen hoidon sairaalan henkilökunnan vastuulle. Vanhempiin tulee kiinnittää enemmän huomiota, jos he

suhtautuvat lapseen negatiivisesti, eivät katso lasta silmiin tai heidän välillään on ristiriitoja. (Kempe & Kempe 1978, 76–77.)

6.2 Pahoinpitelyn ja riskien havaitseminen ja arviointi

Lääkärin pitäisi huomioida aina loukkaantunutta lasta hoitaessaan mahdollisuus perheväkivallasta ja kuunnella vanhempien selitys tarkkaavaisesti. Minkään muotoinen pahoinpitely lasta kohtaan ei ole puolustettavissa oleva teko. Lääkärin tulisi olla tarkkana etenkin jos selitys pahoinpitelylle on ”hän kaatui” tai ”veli taisi lyödä”. Todellisen onnettomuuden sattuessa vanhemmat osaavat kertoa jokaisen pienen yksityiskohdan ja ovat halukkaita kertomaan kaikesta eikä lääkäriin menoa viivytellä. Olisi myös tärkeää tarkkailla, jos lapsen fyysinen kehitys näyttää olevan normaalia hitaampaa. Syynä tähän voi olla äidin tietämättömyys, mutta myös laiminlyönti lapsen hoitoa kohtaan. Pitää osata kuitenkin myös käyttää tervettä järkeä tällaisiin tapauksiin, koska lapset ovat lapsia ja esimerkiksi mustelmat saattavat olla täysin normaaleja leikkimisestä johtuvia haavereita. (Kempe & Kempe 1981, 82–83.)

Paavilainen ja Pösö (2003, 162) suosittelevat käynnistämään pahoinpitelytutkimukset tapauksissa joissa: alle yksivuotiailla on luunmurtumia, kaikissa kallomurtumissa, tarkkarajaisissa palovammoissa, alle viisi vuotiaiden kylkimurtumissa sekä epäiltäessä imeväisikäisellä ravisteluvammaa. Kallion ja Tupolan (2004, 90) mukaan, mustelmat jotka ovat pahoinpitelyn seurauksena syntyneet, sijaitsevat usein selässä, niskassa, kaulalla, kasvoissa, pakaroissa tai reisien takapinnoilla. Mustelmia syntyy kuitenkin luonnollisestikin terveille toiminnallisille lapsille. Harvemmin niihin törmää pienillä vauvoilla. Mitä nuoremmalta lapselta löytyy mustelmia tai murtumia, kallo- tai palovammoja, sitä todennäköisemmin ne ovat syntyneet laittoman pahoinpitelyn seurauksena. (Kallio & Tupola 2004, 89) Kaikissa pienissäkin epäilyissä lapsen kanssa työskentelevien tulee toimia rutiininomaisesti, jotta perheet eivät kokisi, että heitä tarkkaillaan enemmän kuin muita (Paavilainen & Pösö 2003, 163).

Neurolat ennaltaehkäisyn apuna. Avainasemassa alle kouluikäisen lapsen ja perheen hyvinvoinnin takaamisessa on lastenneuvola. Sieltä perhe saa tarvitsemaansa tukea sekä ohjausta tarvitsemalleen taholle ja vain pieni osa suomalaisista ei käytä neuvolan palveluita. Neuvola pystyy tarkkailemaan hyvin lapsen kehitystä, koska

perhe käy siellä säännöllisesti. Näin terveydenhoitajilla ja lääkärillä on mahdollista huomata avuntarve ajoissa. Kun ilmiselvä pahoinpitelytapaus huomataan, siitä tehdään välittömästi lastensuojeluilmoitus ja asiaa lähdetään selvittämään. (Strid 2004, 244–245.) Neuvoloissa tulisi antaa vanhemmille tukea väkivallattomaan vanhemmuuteen sekä oikeanlaiseen kasvatuskulttuuriin. Työntekijöiden tulisi huolehtia, että vanhempien jaksaminen on kunnossa. Vanhempien kanssa on myös tärkeä ottaa esille vanhemmuuden haasteet, vaikeat tunteet lapsen kanssa sekä ristiriitojen ratkaisukeinot. (Ammattilainen: tunnista lapsiin. [viitattu: 17.9.2015].)

7 TUTKIMUKSEN TAUSTAT, TAVOITTEET JA TOTEUTUS

7.1 Tutkimuskysymykset

1. Minkälaista perheväkivaltaa alle kouluikäiset lapset kohtaavat?
2. Minkälainen on auttamisen prosessi turvakodissa?
3. Mikä on tärkeintä perheväkivallan ennaltaehkäisyssä?

7.2 Tutkimuskysymysten ja tavoitteiden asettelu

Tavoitteena tutkimuksessamme on tutkia Ensi- ja turvakotien työntekijöiden näkemyksiä ja ajatuksia lapsen kokemasta perheväkivallasta. Haluamme myös selvittää mitkä ovat ne menetelmät, joilla he voivat auttaa lapsia. Otamme myös selville keinoja joilla perheväkivaltaa pystyttäisiin ennaltaehkäisemään tehokkaammin. Halusimme haastatella useita Ensi- ja turvakodin työntekijöitä, jotta saisimme mahdollisimman laajan kuvan aiheesta. Ensi- ja turvakotien työntekijät auttavat monia väkivaltaa kokeneita lapsia ja niiden on tarkoitus taata lapselle turvallinen kehitys ja kasvuolosuhteet. Haastateltavia oli helppo löytää ja monet turvakodit olivat hyvin yhteistyökykyisiä.

Mielestämme perheväkivalta on tärkeä ja liian vaiettu aihe, siksi haluamme tutkia sitä enemmän ja löytää ennaltaehkäiseviä keinoja. Oli todella mielenkiintoista kuulla monen eri työntekijän ja ammattikunnan mielipiteitä ja näkemyksiä aiheesta. Mielestämme saimme riittävän kattavia vastauksia, joista sai muodostettua hyvän yhteenvedon. Perheväkivalta on aiheena hyvin laaja ja monipuolinen joten halusimme rajata työmme kohdistumaan alle kouluikäisiin lapsiin. Emme ottaneet mukaan lähisuhdeväkivaltaa, koska se ei liity suoranaisesti lapsiin ja se olisi paisuttanut työtämme liikaa.

Tutkimuskysymykset muuttuivat hieman alkuperäisestä opinnäytetyötä tehdesämme. Aluksi kysymysten muoto oli hieman liian yleisellä tasolla, josta muokka-

simme niitä tarkemmiksi. Aihe on kuitenkin pysynyt kokoajan samana vaikka tutkimuskysymyksiä on muokattukin. Aloittaessamme tutkimuskysymyksiä oli viisi, mikä oli liikaa laadulliselle tutkimukselle. Nyt työmme sisältää kolme tutkimuskysymystä.

7.3 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu

Tutkimuksessamme käytimme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineistonkeruumenetelmämme oli teemahaastattelu. Tutkimuksessa, joka toteutetaan laadullisella tutkimusmenetelmällä, kerätään tutkimusaineisto monella eri tavalla. Tutkimusaineistoksi laadullisessa menetelmässä soveltuvat esimerkiksi ihmisen puhe, tekstiaineistot, päiväkirjat, sanomalehdet, mainokset ja valokuvat. Koska haastattelimme työntekijöitä ja he saivat kertoa kokemuksiaan työstään, oli siinä hyvä peruste laadulliselle tutkimukselle. (Vilka, 2015, 122.) Kuten laadullisen tutkimusmenetelmän erityispiirteisiin kuuluu, totuuden löytäminen ei ollut tutkittavasta asiasta tarkoituksenamme, vaan pyrimme tekemään tulkintoja ja ratkaisuja (Vilka, 2015,120).

Käytimme tutkimuksessamme aineistonkeruumenetelmänä teemahaastattelua, näin haastateltavat saivat tuoda esille näkemyksiään melko vapaasti. Tutkimusongelmasta poimittiin siis keskeisimmät asiat, joita halusimme käsitellä. Kysymysten järjestyksellä ei ole väliä teemahaastattelussa, meilläkin osa kysymyksistä vaihtoi paikkaa. (Vilka, 2015, 124.) Teemahaastattelu on välimuoto lomake- ja avoimesta haastattelusta. Kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käytetään usein teemahaastattelua, koska se vastaa hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. Lähetimme kaikille haastateltaville teema-alueet etukäteen, koska teemahaastattelun aihepiirit ovat yleensä haastateltavien tiedossa. Tarkka muoto ja järjestys kuitenkin puuttuivat. (Hirsjärvi ym. 2009, 208.) Sanoimme haastateltaville, että he voivat vapaasti kertoa kysymysten ulkopuoleltakin kokemuksiaan ja näkemyksiään. Tämä toimi erittäin hyvin ja saimme todella laajasti vastauksia ja mielenkiintoisia huomioita kysymysten ulkopuoleltakin.

Haastattelimme yhdeksää Ensi- ja turvakodissa tällä hetkellä työskentelevää tai aiemmin työskennellyttä henkilöä. Haastateltavia oli seitsemästä eri turvakodista.

Otimme yhteyttä turvakotien työntekijöihin sekä johtajiin, joiden yhteistiedot löysimme Ensi- ja turvakotien liiton sivuilta. Tätä kautta saimme kaikki haastateltavat. Kaikki haastateltavat olivat tehneet työtä perheväkivaltaa kokeneiden lasten kanssa. Useat heistä olivat työskennelleet jo useita vuosia väkivallan parissa. Haastateltavat olivat koulutuksiltaan sosionomeja, sairaanhoitajia, sosiaalityöntekijöitä ja lastenhoitajia. Kaikissa turvakodeissa oli näiden ammattikuntien harjoittajia ja työryhmä koostui niistä. Turvakodit, joiden työntekijöitä haastattelimme olivat Länsi-, Etelä- ja Keski-Suomesta. Suurimman osan haastatteluista teimme puhelimitse, kaksi haastattelua saimme tehtyä paikan päällä. Haastattelujen kestot vaihtelivat puolesta tunnista puoleen toista tuntiin. Haastattelut etenivät rauhallisesti ja sujuvasti.

7.4 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimuksen tärkeimmät asiat ovat saadun aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätös. Jo tutkimuksen alkumetreillä täytyy pitää mielessä analysointivaihe. Kun päästään tähän vaiheeseen, tutkija saa selville tutkimiansa ongelmien vastaukset. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 221.)

Aineiston analyysin tekemisen aloitimme jo heti haastattelutilanteissa. Tallensimme jokaisen haastattelun puhelimeen ja tietokoneeseen sekä teimme muistiinpanoja haastatteluista. Jälkeenpäin luimme ja pohdimme kirjoitettuja muistiinpanoja. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä että analysointia tehdään koko ajan työn edessä. Analysointi ja kerääminen voi tapahtua siis samaan aikaan. (Hirsjärvi ym. 2007, 218.)

Litteroimme haastattelut mahdollisimman pian niiden tekemisen jälkeen. Tämän jälkeen tulostimme litteroidun aineiston ja kävimme sen huolellisesti läpi. Teimme litteroinnin laadulliselle aineistolle tyypillisellä tavalla eli kirjoitimme aineiston sanasta sanaan. Litterointia olisi voinut tehdä myös valikoiden teema-alueittain, mutta halusimme kokonaiskuvan haastatteluista, jotta mitään ei vain jäisi huomaamatta. (Hirsjärvi ym. 2007, 217.)

Aineistokeruumenetelmänä tutkimuksessamme käytämme teemahaastattelua ja analyysimenetelmäksi valikoitui teemoittelu. Teema-alueitamme haastatteluissa olivat: perhetausta, ennaltaehkäisy, oireet ja muodot, alle kouluikäisen lapsen kehitys sekä prosessi. Analyysivaiheessa jätimme pois kaiken, mikä oli epäolennaista haastatteluteemojamme ajatellen. Analysoinnissa otimme huomioon enimmäkseen tutkimusongelmaan liittyvät tekstit. (Hirsjärvi ym. 2009, 224.)

7.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkijoina meidän täytyy pitää mielessä monet eettiset kysymykset. Jokaisella tutkijalla on vastuu periaatteiden tuntemiseen ja toimimiseen niiden mukaan. Eettisesti hyvälle tutkimukselle on ominaista se, että hyvät tieteelliset käytännöt ovat käytössä. Erilliset julkiset elimet ohjaavat ja valvovat tutkimushankkeiden eettisyyttä ja asianmukaisuutta. On tärkeää noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Eettisiä ongelmia aiheutuu tiedonhankintatavoista sekä koejärjestelyistä. Tutkimukset pitää lähteä ihmisarvon kunnioittamisesta. Ihmisille annetaan mahdollisuus päättää itse osallistumisestaan tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 23–25.)

Eettisistä periaatteista keskeisimpinä voidaan pitää sitä että, toisen tekstiä eikä omia tutkimuksia saa plagioida, tulokset pitää kertoa totuudenmukaisesti niitä kaunistelematta, eikä raporttia saa tehdä harhaanjohtavaksi. Toisten tutkijoiden työtä ei tule vähätellä eikä määrärahoja tule käyttää väärin. (Hirsjärvi ym.2009, 26.)

Noudatimme kaikissa tutkimuksen vaiheissa eettisiä periaatteita. Teimme kaksi tutkimuslupahakemusta paikkoihin, jotka niitä vaativat. Osassa paikoista jouduimme kysymään johtajan lupaa työntekijöiden haastatteluun. Teimme selväksi kaikille osapuolille, että kenenkään henkilöllisyys ei tule esille tutkimuksessa. Kerroimme myös, että kaikki haastattelumateriaalit hävitetään työn valmistuttua. Suhtautuminen meihin oli positiivinen joka taholta. Kerroimme aiheemme sekä sen toteutustavan. Tämän jälkeen sovimme puhelinhaastatteluajat ja lähetimme teemarungon haastateltaville.

Puhelinhaastatteluihin toi haastetta se, että emme nähneet haastateltavia. Opimme kuitenkin nopeasti kiinnittämään huomiota omaan äänenpainoomme ja haastattelut

lähtivät sujumaan hyvin. Vuoropuhelu oli onnistunutta ja haastateltavat toivat esille paljon mielenkiintoisia seikkoja myös kysymysten ulkopuolelta.

Haastateltavat saivat itse päättää haluavatko osallistua tutkimukseemme. Pari työntekijää epäröivät kykyään vastata kysymyksiimme, mutta nähtyään teemarungon he kuitenkin lähtivät mukaan tutkimukseemme. Kukaan ei kieltäytynyt haastatteluun osallistumisesta. Kerroimme kaikille haastateltaville ennen haastatteluja, että äänitämme haastattelut ja että kukaan muu ei tule kuuntelemaan niitä. Haastateltavien henkilöllisyys ei tule esille työssämme, mikä on osoitus työmme eettisyydestä. Tulososiossa käytämme numeroituja sitaatteja, joista ei kuitenkaan tule selville kenenkään henkilöllisyyttä.

Hirsjärven ym. (2009, 231) mukaan tutkimuksessa yritetään välttää virheitä, mutta tästä huolimatta luotettavuus ja pätevyys tuloksissa voi vaihdella. Kaikki tutkimukset pyrkivät arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Reliaabeliuksella tarkoitetaan mittaustulosten toistettavuutta. Eli se tarkoittaa kykyä antaa tarkkoja tuloksia riippumatta tutkijasta. Tutkimustulokset ovat luotettavia, koska haastateltavat ovat monista eri turvakodeista ja heillä on eri koulutustaustat. Toinen käsite mikä liittyy tutkimuksen arviointiin, on validius eli pätevyys. Se tarkoittaa tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata juuri oikeaa asiaa. Tästä syystä tutkimusmenetelmäksemme valikoitui kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Halusimme käyttää teema-haastattelua jotta haastateltavien mielipiteet tulisivat esille.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Käymme läpi tässä tutkimustulososiossa haastatteluista nousseita keskeisimpiä tutkimustuloksia. Käymme asioita läpi tutkimuskysymysten perusteella, ensin kerromme minkälaista alle kouluikäisiin lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa haastattemamme työntekijät ovat työssään kohdanneet. Tämän jälkeen käymme läpi, minkälainen on auttamisen prosessi turvakodeissa. Viimeinen tutkimuskysymys selvittää, mikä on tärkeintä väkivallan ennaltaehkäisyssä.

8.1 Minkälaista alle kouluikäisiin lapsiin kohdistuvaa perheväkivaltaa työntekijät työssään kohtaavat?

Jokainen haastateltava vastasi henkisen väkivallan olevan yleisin alle kouluikäisiin lapsiin kohdistuva väkivallan muoto. Tuli ilmi, että joku voi kokea jo huutamisen henkisenä väkivaltana, kun taas toinen ei sitä koe väkivaltana. Henkistä väkivaltaa on uhkailu, alistaminen, kova kiroaminen ja välinpitämättömyys lapsen tarpeista. Lapsi kokee henkisenä väkivaltana myös sen, jos vanhempi on henkisesti poissa eikä anna lapselle hänen tarvitsemaansa turvaa ja tukea.

Henkinen on yleisin selkeesti, sekin minkä joku kokee väkivallaks niin se voi tietysti olla eri asia eri ihmisellä. H5

Kaikki lapset reagoivat eri tavalla kohtaamaansa väkivaltaan. Pieni lapsi reagoi eri tavalla kuin iso lapsi, koska hänellä on vähemmän keinoja väkivallasta selviytymiseen. Haastateltavien mukaan henkistä väkivaltaa ovat muun muassa huutaminen, vähättely, haukkuminen, ikävään sävyyn puhuminen, väkivallalla uhkailu, alistaminen, kiroaminen, välinpitämättömyys ja hoivan laiminlyöminen.

Kullakin on kyky, kuinka paljon asioita keitetään ja mistä vaurioitumme, kaikilla voi olla erimuotoinen, mutta tavalla tai toisella väkivalta jättää jäljen. H6

Jos on pieni lapsi, niin se reagoi eri tavalla kuin isompi lapsi. H1

Kahdessa haastattelussa tuli esille se, että vanhemmuus yleensä kärsii, jos toinen vanhemmista on väkivallan kohteena. Näissä tilanteissa lapsi joutuu sivustaseuraajaksi. Väkivallan todistajana lapsi kokee itsekkin jonkinasteista väkivallan uhkaa. Kaikkien haastateltavien mukaan sivustaseuraajana lapsi kärsii henkisestä väkivallasta. Hän ei välttämättä koe tarvitsemaansa turvan tunnetta.

Ja lapsilla on yleensä se, että ne on niinku sen väkivallan todistajina ollut ja on kohdistunut niinku se uhka ja myöskin sitä kodin ilmapiiri ja se henkinen sellanen väkivallan läsnäolo siinä perheessä on niinku ne yleisimmät sitte kuitenkin. H2

Monien haastateltavien mukaan lapsi, joka elää perheväkivallan keskellä, voi joutua ottamaan hoidettavakseen vanhemman tehtäviä ja rooleja. Koska vanhemmalla ei ole resursseja huolehtia lapsesta ja hoitaa perustehtäviään, ottaa lapsi vanhemman roolin itselleen ja yrittää huolehtia perheen arjesta.

Kyllähän sitä näkee paljon erilaisissa kaltoinkohteluissa niin lapsesta tulee pieni aikuinen et hän alkaa ottaa helposti vastuuta, murehtii ja huolehtii. H5

Kaikki haastateltavat mainitsivat fyysisenkin väkivallan olemassa olon. Fyysisestä väkivallasta yleisimmäksi nousi kuritusväkivalta, joka pitää sisällään useiden haastateltavien mukaan luunapit, tukistamisen, piiskan antamisen, läpsimisen, kovakouraisen käsittelyn, tönimisen ja kiinnipitämisen.

Ja sit tietysti tätä lievää fyysistä väkivaltaa, tukistaminen, läpsiminen, kovakourainen käsittely, töniminen, et kyl sitäki aika paljon on. H5

Useat haastateltavat mainitsivat, että turvakodilla harvoin näkee lapsilla ulkoisia vammoja. Toisinaan näkyvissä saattaa olla esimerkiksi mustelmia ja nirhaumia. Nämä ovat saattaneet tulla kurinpitotilanteissa liian kovakouraisessa käsittelyssä. Moni haastateltava toi esille myös vauvojen ravistelun, vaikka se onkin harvinaista.

Kyl on nähny mustelmia, kädenjälki poskessa, on ollut pahempiakin vammoja mitä en oo nähnyt, ravistelluista vauvoista lähtien niin kaikkea on kyllä tullut vastaan. H5

8.2 Väkivallan näkyminen lapsen kehityksessä

Työntekijöiden ei ollut mahdollista kertoa lapsen koko kehityksestä lyhyiden turvakotijaksojen vuoksi, mutta he olivat silti huomanneet monia yksittäisiä kehityksen häiriöitä. Lähes kaikki haastateltavat mainitsivat kehitysviivästymän. Esille tuli esimerkiksi motoriikan häiriöt kuten ongelmat kynänpitämisessä ja piirtämisessä sekä kuivaksi oppimisen hankaluus.

Esim. motoriikan häiriöt, et lapsi 5-v. ei osaa pitää kynästä, eikä osaa piirtää kunnolla vaan se on semmosta sotkemista. H4

Moni mainitsi lasten huonon itsetunnon, huonon omanarvontunteen sekä selkeän vaikeuden ihmisiin luottamisessa. Lapsi ei koe itseään arvostetuksi, huomioiduksi ja nähdyksi niin kuin lapsen kuuluisi kokea. Lapsi voi olla pelokas ja hänellä voi olla vaikeuksia luottaa ihmisiin, etenkin aikuisiin.

Itsetunto ainakin, se vaikuttaa niin monella tavalla ja vaikuttaa aina eli heikko itsetunto, semmonen omanarvontunne et mä en ehkä ansaitse jotain hyvää. H5

Lapsi saattaa kokea, että hän ei ansaitse mitään hyvää. Hänestä voi myös tuntua, että hänen täytyisi selviytyä jo yksin ja huolehtia asioistaan itsenäisesti. Moni haastateltava oli sitä mieltä, että tytöt yleensä reagoivat väkivaltaan ylikiltteydellä ja huomaamattomuudella ja jättämällä omia tarpeitaan huomiotta.

Ylikiltteys, tai semmonen huomaamattomuus, sellanen näkymättömyys, että yritetään niinku olla mahdollisimman vähän vanhempia raskaita. Itse huolehditaan itsestä, vähän ehkä siitä äidistäkin ja ettei vaan millään lailla niinku lisää niitä perheen ongelmia omalla käytöksellään. H2

Lapset myös saattavat huolehtia vanhemmastaan ja yrittävät olla lisäämättä ongelmia omalla käytöksellään. Muutama haastateltava myös mainitsi mahdollisuuden lapsen taantumisesta ikätasoaan alemmaksi.

Lapsi voi taantua niinku ikätasoastetta nuoremmaks. H1

Useimmat haastateltavat olivat huomanneet lapsilla vaikeutta puheentuottamisessa tai puheen viivästynyttä kehitystä. Kodin haasteet ja ongelmat tulevat mukana päivähoitoon, jonka vuoksi vaikeudet lisääntyvät. Useimmat mainitsivat näiden lasten käyvän puheterapiassa. Näissä tapauksissa lasten sanavarasto saattaa olla heikko ja muutaman vuoden ikätasosta jäljessä. Kaksi mainintaa tuli siitä, että vaikka sanavarasto ja puheen ymmärrys on hyvää, saattaa alle kouluikäinen lapsi puhua lässyttämällä tai vauvakielellä.

Mulla on semmonen tuntuma, että meidän näillä lapsilla on enemmän puheenkehityksen viivästymää kuin mitä lapsilla keskimäärin. H2

Muutamit haastateltavat kertoivat, että lapsilla voi esiintyä aggressiivista käytöstä muita lapsia, vanhempiaan sekä henkilökuntaa kohtaan.

Alussa he voi kyllä olla hyvinkin sopeutuvaisia tänne, tosi kilttejä ja rauhallisia, mut sitte huomaa et alkaa se oireilu siihen tilanteeseen, et aletaan uhmaamaan. H8

Lapsi ei välttämättä kestä kosketusta tai voi olla todella vaikeasti lähestyttävä. He eivät myöskään välttämättä osaa lähestyä toisia lapsia tai aikuisia normaalietäisyydeltä. Lapsi saattaa tulla häiritsevän lähelle ja hakea työntekijöiltä huomiota jatkuvasti, koska ei ole saanut huomiota omalta vanhemmaltaan. Käyttäytyminen voi olla huomionhakuista ja poikkeavaa. Mikäli näihin kehityksen häiriöihin ei ole puututtu, seuraukset voivat olla todella haitallisia. Ne voivat myös tavalla tai toisella vaikuttaa lapseen pitkäkestoisesti ja myöhemmässä elämässä saattavat hankaloittaa omien ihmissuhteiden luomisessa.

Sosiaalinen kanssakäyminen on haastavaa näillä lapsilla ja keskittyminen, se trauma näkyy siinä käytöksessä. Usein nämä vanhemmat sanoo, että on ADHD ja Asperger-lapsi, välttämättä sillä lapsella ei edes fysiologisesti ole mitään neuropsykologista häiriötä vaan se on sen trauman myötä syntynyt häiriö. H3

Ääritapauksissa lapseen kohdistunut väkivalta on voinut aiheuttaa jopa kehitysvamman. Väkivaltaa kokeneet alle kouluikäiset lapset kärsivät monista erilaisista väkivallan aiheuttamista oireista. Melkein kaikki haastateltavat mainitsivat että, yleisim-

piä ovat toistuvat painajaiset, yö- ja päiväkastelu, syömisongelmat, pääkipu, vatsakipu, erilaiset pelosta ja väkivallasta johtuvat oireet lapsen kehossa sekä seksuaalisen väkivallan aiheuttaman tuhrimisen.

Mutta että noilla tommosilla 5-v ylöspäin on kastelua myöskin päiväaikaista kastelua, tuhrimista on jonkin verran, mutta nää tuhrimiset liittyy ehkä sitten vielä enemmän siihen, jos on seksuaalista väkivaltaa kohdistunut siihen lapseen. H2

Vaikeita painajaisunia, kun mieli käsittelee sitä lapsen kokemaa pelkoa unen aikana, voi tulla myös yökastelua. Lapsi voi syödä yli paljon tai kieltäytyä syömästä. Voi olla erilaisia somaattisia oireita, pääkipua, vatsasarkeyä, erilaisia oireita omassa kehossa. Fyysisiä oireita ja ne johtuu siitä että elää keskellä pelkoa ja väkivaltaa. H6

Väkivalta voi vaikuttaa myös lapsen aivojen kehitykseen. Se voi näkyä vetäytymisenä tai aggressiivisena käytöksenä. Lapsilla on tiettyjä herkkyyksia, jolloin väkivallan näkeminen ja kokeminen on heille erityisen vaurioittavaa. Se on erityisen vaurioittavaa, koska väkivallan tekijä on lapselle läheinen henkilö jonka kanssa lapsella pitäisi olla turvallinen suhde.

Koettu väkivalta vaikuttaa lapsen kognitiiviseen kehitykseen ja aivojen kehitykseen. H6

Väkivallan vaikutukset voivat näkyä vauvoilla erityisen poikkeavina. Lähes kaikkien haastateltavien mielestä se näkyy muun muassa itkuisuutena, omaan kuoreensa vetäytymisenä, heikkona kontaktin ottamisena, apaattisuutena ja jopa nukahtamisena väkivaltatilanteissa. Tällä tavoin vauva suojaa itseään väkivaltatilanteelta.

Väkivaltaa kokenut vauva voi reagoida hyvin erilailla, joko hyvin hyvin itkuinen ja hyvin vaikeasti tyynnyttävä vauva tai semmonen joka vetäytyy omaan kuoreensa ja saattaa jopa nukahtaa siihen tilanteeseen. H3

8.3 Auttamisen prosessi

Haastateltavien kertomana auttamisen prosessi alkaa asiakkaan omahoitajan nimeämisellä. Lähes kaikissa tapauksissa mainittiin, että lasta pyrittiin näkemään ensimmäisellä kerralla oman työhuoneen ulkopuolella. Tällä tavoin lapsi saa rauhassa tutustua työntekijään ennen varsinaisen työn aloittamista.

Nimetään aina omahoitaja, mä en tapaa sitä niinku työskentelyhuoneessa että mä oon ennen sitä työskentelyä joissain näissä yhteisissä tiloissa. H1

Kaikki haastateltavat toivat esille, että alle kouluikäisen lapsen turvallisuuden tunteen takaaminen työskentelyn aikana on erittäin tärkeää. Koska lapsella, joka on tullut turvakodin asiakkaaksi turvattomista oloista, ei ole välttämättä kotona ollut kunnon rutiineja ja arkirytmää, tehdään hänelle selväksi mitä milloinkin tapahtuu. Tämä tuo lapselle turvallisuuden tunnetta.

Tärkeimmät tavoitteet näis lasten työskentelyissä on koska he tulevat hyvin turvattomista tilanteista turvakodille, niin että se tilanne mun kanssa on ihan täysin turvallinen. H2

Lapselle pyritään myös palauttamaan hallinnan tunne. Yksi haastateltava mainitsi, että lapselle annetaan työskentelyn alussa turvalelu. On tärkeää, että lapsi huomaa olevansa keskiössä ja saa tarvitsemansa huomion.

Me ei kiinnitetä ensin huomiota aikuiseen, vaan mennään ihan siihen lapsen tasolle, ihan fyysisestikin alemmas ja puhutaan lapselle ja aikuisenkin siinä samalla näkee paikkoja, mutta enemmän lapseen kiinnitetään huomiota ja lapsi saa turvalelun. H8

Luottavaista ilmapiiriä pyritään luomaan muun muassa tutustumisleikeillä, menemällä alas lapsen tasolle ja tutustumalla rauhassa puolin ja toisin. Tärkeimpänä menetelmänä työskentelyssä mainittiin leikki. Leikkejä joita heillä on käytössään, ovat muun muassa nukkekotileikki, käsinuket, nallekortit, pelien pelaaminen sekä ihan tavallinen leikki.

Pelataan pelejä ja ihan tämmöstä niinkun et lapsi saa periaattees tutkia sitä huonetta ja tutkia mua ja minkälainen mä oon ja miten mä reagoin ja sen jälkeen se suhde syntyy. H1

Paljon käytetään myös esimerkiksi piirtämistä, maalaamista, muovailua, askartelua, roolittamista, satuja sekä legoja. Haastateltavien mukaan menetelmät valitaan yksilökohtaisesti, esimerkiksi lapsi joka ei pidä maalaamisesta, voi tehdä jotain muuta. Pienten lasten kanssa tarvitaan helppoa ja toiminnallista tekemistä, että heidän keskittymisensä säilyy.

Mä en kuitenkaan ole toinen lapsi siinä, vaan he tietää, että jos jotain tapahtuu, niin minä olen joka tapauksessa se joka sen kopin ottaa heistä. H1

Useat haastateltavat mainitsivat tekevänsä työskentelyn alussa perhekuvan ja pelkomittarin. Näiden avulla lapsen kanssa puhutaan turvallisuudesta. Perhekuvan avulla lapsi pystyy kertomaan ilon ja surun tunteistaan. Näistä tunteista voidaan etenkin pienten lasten kanssa piirtää ja keskustella sekä käydä niitä läpi leikin kautta.

Sit on lähes aina käytössä pelkomittari, sen kautta puhutaan turvallisuudesta ja miten lapsi kokee turvallisuutensa. H2

Tämäkin riippuu tilanteesta ja lapsen iästä. Etenkin tunteista puhuttaessa lapset tekevät työntekijöiden kanssa verkostokarttoja, arjen karttoja ja kehonkuvia. Verkostokartasta työntekijät näkevät esimerkiksi lapsen ystävätilanteen. Kaksi haastateltavista kertoivat, että he kuulevat lasta ja miettivät kuinka he voisivat vahvistaa lapsen myönteisiä selviytymisen strategioita. Yksi vastaajista mainitsi, että he ovat tehneet lapselle unisiepparin, karkottamaan painajaisia, joita lapsi saattaa nähdä perheväkivallan takia.

Verkostokartat ja arjen kartat ja aarrekarttoja, kehonkuvia, varsinkin kun näistä tunteista puhutaan niin piirretään omia kuvia ja miten ne tunteet tulee ulos. H2

Ja lapsen verkostokarttakin yleensä tehdään, että nähdään onko lapsella ystäviä, ettei se jää ulkopuolelle. H7

Puolet haastateltavista mainitsivat tekevänsä lasten kanssa turvasuunnitelman. Sen voi tehdä pienenkin lapsen kanssa, jolloin lapsella on oma turvapassi josta löytyy

yleinen hätänumero tiukkaa tilannetta varten. Passista löytyy myös turvallisen aikuisen tiedot. Näin lapsella olisi mielessään turvasuunnitelma, jonka mukaan olisi helppompia toimia uhkaavassa tilanteessa.

Mietitään mikä olisi kotona se turvallisin paikka, mistä voi löytää jos käy niin. H6

Turvakotien työntekijöiden mukaan tärkeä osa työskentelyä on myös työ vanhempien kanssa. Heille saatetaan sanoittaa, mitä kaikkea lapsi on kokenut, kuinka vakavaa lapsen kokema väkivalta on ja mihin kaikkeen se voi vaikuttaa ja on jo vaikuttanut. Vanhempien kanssa käydään myös läpi, kuinka asioissa edetään, että saataisiin täysin väkivallaton tulevaisuus.

Lasta ei voi auttaa irrallaan perheestä, on tärkeää, että vanhemmat saadaan kytkettyä työskentelyyn. H6

Vanhemmuuden tukemisesta tuli muutama maininta haastateltavilta, heidänkin kanssaan voidaan tehdä muun muassa verkostokartta ja käydä läpi muita ratkaisuja väkivallan sijaan hankaliin tilanteisiin.

Ensin luodaan suhde työntekijän ja lapsen välille, jossa lapsella on turvallista pohtia asioita, lapsi linjaa miten hän haluaa työskentelyyn osallistua. H6

Kaikki haastateltavat vastasivat, että työskentelyä jatketaan myös turvakotijakson jälkeen turvallisuuden takaamiseksi. Noin puolet vastaajista sanoivat, että turvakotijaksolta perheet lähtevät samaan osoitteeseen. Toinen puoli sanoi, että usein tilanne päättyy eroon. Kaikki vastasivat, että on erittäin harvinaista, että lapsi joutuisi sijoitukseen turvakotijakson päätteeksi. Pääyhteistyötahona kaikki mainitsivat lastensuojelun. Muina tahoina mainittiin muun muassa koulu, neuvola, tulkkikeskus, päiväkodit, psykiatrian poliklinikka ja mobile.

Työntekijänä on tärkeä olla lapsen äänitorvi. H4

8.4 Mikä on tärkeintä perheväkivallan ennaltaehkäisyssä?

Halusimme kysyä haastateltavilta, minkälaisista perheoloista väkivaltaa kokeneet lapset tulevat, koska halusimme selvittää, miksi varhaisia merkkejä väkivallasta ei aina huomata. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että perheitä tulee jokaisesta yhteiskuntaluokasta sosiaaliseen asemaan katsomatta.

Yhdistävä tekijähän on se, että näissä perheissä on joko lähisuhdeväkivaltaa tai väkivallan uhkaa. Sosioekonominen asema voi olla mikä vaan, voi olla hyvin toimeentulevia asiakkaita, jotka ei oo millään lailla ees ollu sosiaalipalveluitten piirissä ja sitten taas voi olla moniongelmaisia perheitä, joissa on väkivallan lisäksi paljon muitakin ongelmia. H2

Lähes kaikki mainitsivat, että taustalla on usein tilanne, joka on kriisiytynyt. Näitä voivat olla esimerkiksi taloudellinen ahdinko, päihteiden käyttö, avioero, mustasukkaisuus, riita rahasta, isot perhekoot ja mielenterveysongelmat. Tilanteeseen ei ole löydetty muuta ratkaisua, kuin väkivalta.

Usein joku kriisi siellä perheessä on, ihan tavallinen perhe meille harvoin hakeutuu, joku kriisi, vanhempien riitaisuus, päihdeongelmat, mielenterveysongelmat, sosiaaliset haasteet tai muut erotilanteet tyypillisiä, joku kriisi mikä ajaa käyttämään väkivaltaa tai joku ongelma, mistä syystä tulee. H4

Yksi toi esille, että väkivalta ei välttämättä johdu kriisistä vaan väärin muodostuneista valtasuhteista. Yksi haastateltavista kertoi vähäisen koulutustaustan ja nuoren iän merkityksestä perheväkivallan syntyyn. Parisuhde saattaa olla lyhyt ja miehet voivat vaihtua tiuhaan. Kaksi haastateltavaa mainitsivat myös perheväkivallan ylisukupolvisuuden. Lähdetessä aukaisemaan vanhempien taustaa, saattaa paljastua väkivaltaa jota ei ole käsitelty. Yksi haastateltava toi esille kulissiperheet, joilla on kaikki näennäisesti hyvin, mutta tilanne on oikeasti huono. Tällaisessa tilanteessa väkivallan merkkejä voi olla vaikea huomata.

Sukupolvelta toiselle saattaa mennä, jos sitä ei tiedosta, katkaise ja muuta omia käytösmallejaan. H3

Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että tiedon lisääminen yhteiskunnassa väkivallan seurauksista ja vaikutuksista on kaikista tärkein ennaltaehkäisyn väline. Heidän mukaansa tietoa tulisi antaa yksittäisistä kansalaisista väkivallan tekijöihin sekä kaikille lasten ja perheiden kanssa työskenteleville.

Ylipäätään sellanen yhteiskunnan tiedon lisääminen väkivallasta ja sen seurauksista ja vaikutuksista. Ihan yksittäisille kansalaisille ja kaikille, jotka toimii lasten ja perheiden kanssa. H5

Olisi hyödyllistä jos näitä työntekijöitä koulutettaisiin huomaamaan väkivallan varhaisia merkkejä aiemmin. Näin he huomaisivat milloin oirehdinta on poikkeavaa. Muutaman haastateltavan mukaan tietoa pitäisi myös levittää väkivallan eri muodoista, koska väkivalta on ilmiönä todella laaja. Vähäisestä tiedosta johtuen tilanteet voivat jäädä huomaamatta.

Mielettömän tärkeää, että on riittävästi tietoa väkivallan muodoista ja vaikutuksista ja siitä miten asioihin voi saada apua. H6

Yleensä se mielletään että vaan tällanen fyysinen väkivalta on se mikä näkyy, että se mielletään niinku useasti semmoseksi väkivallaksi, väkivalta ilmiönä siihen kuuluu paljon muutaki että ihmiset mieltäis, että siihen kuuluu paljon muutakin, väkivaltaa voi olla muunkinlaista kuin fyysistä. H1

Lähes kaikki haastateltavat toivat esille, että väkivalta olisi tärkeää ottaa esille esimerkiksi kouluissa ja tahoilla missä käy nuoria ja perheitä. Tällä hetkellä tietoa on liian vähän, jonka vuoksi työntekijät eivät välttämättä osaa toimia oikealla tavalla kohdatessaan väkivaltaa.

Voi olla, että kouluissa lapset hoksaa, että opettaja ei ole niin perehtynyt väkivaltaan, että kestäisi kuulla siitä, joten siitä ei puhuta. Opettaja voi mennä paniikkiin, eikä halua kuulla. Kouluttamassa yritetään kertoa, että rauhassa pitää asettua kuuntelemaan, akuuttitilanteessa eri asia. H6

Mikäli asiasta kerrotaisiin sanomalehdissä ja muussa mediassa, se ei enää olisi niin vaiettu asia. Esimerkiksi lapsen oikeuksista tulisi puhua enemmän, jotta ne olisivat selkeät niin lapsille kuin perheille.

Lapsen oikeudet voi olla lapselle ja vanhemmallekin ihan outo käsite. Siitä olisi hyvä lähteä puhumaan koulussa. H3

Mainittiin myös se, että päiväkoteihin, kouluihin ja neuvoloihin pitäisi saada lisäresursseja, jotta lieviinkin merkkeihin puuttuminen helpottuisi. Tällöin lapsi saisi apua aiemmin ja vanhempaakin pystyttäisiin auttamaan, ennen kuin tapahtuu mitään vakavaa.

Etenkin sen matalan kynnyksen tarjoaminen niille tekijöille ja semmoille, jotka tuntee, että kohta menee pinna ja teen jotain pahaa ja vaikka olis jo tehnytkin. Olis semmonen mahdollisuus hakea apua, ilman, että tulee tuomitukseksi tai syytetyksi heti. H5

Eräiden haastateltavien mukaan tiedonpuute johtuu siitä, että perheväkivaltaa ei nähdä niin vakavana ja seurauksia aiheuttavana asiana kuin sen tosiasiasissa on. Pari vastanneista mainitsi myös matalan kynnyksen avun tarjoamisen tärkeyden, myös väkivallan tekijöille ja heille, jotka ovat aikeissa käyttää väkivaltaa tilanteiden ratkaisuun. Haastateltavien mukaan olisi tärkeää, että tekijätkin saisivat apua oikeaan aikaan ja ilman tuomitsemista.

Helposti mielletään et se on vaan niin kun se, että on silmä mustana niin se on aika selkee väkivallan merkki, se että sua lyödään on väkivaltaa, mutta kun sitä on niin paljon erilaista. H1

Lähes kaikkien haastateltavien mukaan suoraan väkivallasta kysyminen ja siitä rohkeasti puhuminen ilman häpeää on tärkeää väkivaltaan puuttumisessa.

Semmonen rohkaista puhumaan ja häpeän hälventäminen ja tehdä tietoiseksi, että ihmisellä on oikeus elää väkivallaton elämä. H5

Väkivallan eri muodoista kertominen on tärkeää, että sen monimuotoisuus ymmärrettäisiin ja sen varhaiset merkit pystyttäisiin huomaamaan ajoissa. Kaikki mainitsivat sen, että jokaisen pitäisi ottaa vastuu ja toimia tilanteen vaatimalla tavalla, eikä ummistaa silmiään. Peruspalvelut ovat tärkeitä varhaisen puuttumisen kannalta.

Peruspalvelut on niin kun avainasemassa. H2

Esimerkiksi kahden haastateltavan kotikaupungissa on käytäntönä jo neuvoloissa kysyä avoimesti perheväkivallasta ja perheen tilanteesta, tämä on normaalia ja rutiinikäytäntö jokaisen perheen kohdalla. Tämän vuoksi kukaan ei koe joutuvansa erityisen tarkkailun alaiseksi eikä väkivallasta kysyminen tule hankalaksi aiheeksi.

Usein väkivallan uhrin sanovat, että ei heiltä ole kukaan kysynyt, että oletteko kokeneet väkivaltaa. H5

Neljä haastateltavista kertoi, että heidän turvakodillaan on myös omaa ennaltaehkäisevää toimintaa. Kaikki turvakodit ovat ennaltaehkäiseviä, siellä tehdään nimenomaan väkivallan katkaisutyötä ja yritetään löytää selviytymisen reittejä, jotta lapset pääsisivät väkivallattomaan elämään kiinni. Suomessa turvakodit auttavat koko perhettä, myös väkivallan tekijää, eri tavalla kuin muissa pohjoismaissa tai Euroopassa.

Lapsi saa itselleen apua ja vanhempi saa apua omaan tilanteeseensa ja tekijääkin lähestytään ja autetaan koko perhettä. H6

Haastateltavat toivat ilmi, että turvakodit ovat matalan kynnyksen paikkoja, jonne voi myös vain soittaa ja kysyä neuvoa. Tämän vuoksi tekijänkin on helpompi hakea apua ja apua tarvitsevien on mahdollisuus vaikka vain soittaa ja kysyä neuvoja.

Turvakoti antaa tietoa henkisestä väkivallasta ja väkivallasta yleensä, joka havahduttaa ihmiset. H8

Kaksi haastateltavista kertoivat heidän turvakotinsa osallistuvan ennaltaehkäisevään työhön tiedottamalla ja olemalla näkyvillä mediassa kuten radiossa, televisiossa ja lehdissä. He ovat myös ylläpitäneet tapahtumia minne voivat osallistua nekin, joilla ei ole varaa osallistua maksullisiin vapaa-ajan tapahtumiin. Turvakoodeissa tehdään haastateltavien mukaan asiakkaiden kanssa turvasuunnitelma ennen heidän lähtöään, mikä ennalta ehkäisee myös väkivallan uusiutumista.

Turvakodissa tehdään tosi paljon käytännön työtä, autetaan käytännön asioissa kuten asunnon haku, lääkärikontaktit, lähestymiskielto ym. ja pyritään täyttämään perheen aineelliset tarpeet: vaatteet, astiat, huonekalut ja lelut lahjoitusten avulla. Sekin on sitä ennaltaehkäisevää työtä. Asiakkaan on helpompi jaksaa kun ei tarvi kantaa niin paljon huolta aineellisista tarpeista. H9

Turvakotiapu on kriisiauttamista, ihmisillä on ajatus, että voi tulla vastaan päällä kainalossa. H6

9 TULOSTEN YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Käsitlemme tässä osiossa tutkimuksesta nousseita keskeisiä asioita, jotka perustuvat työntekijöiden haastatteluihin. Vertaamme keskeisiä tuloksia alun teorialietoon. Käymme teema-alueiden mukaan johtopäätöksiä läpi, jotka tulevat esille myös haastatteluissa ja tutkimuskysymyksissämme. Teema-alueemme ovat työntekijöiden näkemä lapsiin kohdistuva perheväkivalta, auttamisen prosessi jota he käyttävät sekä tärkein ennaltaehkäisyväline.

Vastauksista voi tulkita, että vakavaa alle kouluikäisiin lapsiin kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa on erittäin harvoin. Fyysisen väkivallan olemassaolo tuli kuitenkin esille sekä teoriassa että haastatteluissa. Haastateltavien mukaan kuritusväkivalta kuten tukistaminen ja läimiminen ovat yleisin fyysisen väkivallan muoto. Söderholmin ym. (2012, 99–100) mukaan kuritusväkivallan riski kasvaa perheissä, joissa vanhemmat uskovat saavuttavansa sillä jotain. Hänen mukaansa perheväkivaltaa tapahtuu kaikentyyppisissä perheissä, sosiaalisen tai taloudelliseen tilanteeseen katsomatta. Tämä tuli jokaisessa haastattelussa ilmi, perheväkivaltaa tapahtuu katsomatta perheen yhteiskuntaluokkaan. Fyysisestä väkivallasta seuraa väkivaltaisen käyttäytymismallin siirtymistä lapselle sekä itsetunnon huononemista. (Paavilainen & Pösö 2003, 14.) Tämä tuli ilmi myös useassa haastattelussa. Ylisukupolvisuus perheväkivallassa on siis haastattelujen ja teorian perusteella todennäköistä.

Nettiturvakoti- sivun mukaan henkistä väkivaltaa tapahtuu useimmin. Tätä mieltä oli myös jokainen meidän haastateltavistamme. He painottivat henkisen väkivallan yleisyyttä ja monimuotoisuutta. Henkinen väkivalta on siis yleisin perheväkivallan muoto. Muodot, kuten nimittely, haukkuminen, pelottelu ja sivustaseuraaminen tulivat esille. Haastateltavat painottivat henkisenä väkivaltana väkivallan sivusta seuraamisen merkitystä ja sen seurauksia. Holmberg (2000, 12–13) tuo myös esille, että henkinen väkivalta voi aiheuttaa lapselle samankaltaisia oireita, kuin fyysinen väkivalta. Se voi olla traumatisoivaa ja pelottavaa lapselle, koska hän helposti aistii kotona vallitsevan ilmapiirin. Kaikille haastatteluille yhteistä oli lapsen turvattomuuden esille tuleminen myös henkisessä väkivallassa. Söderholm (2012, 127) myös kuvaa, että lapsi ei tällöin koe kotiaan turvallisenä paikkana vaan koti on turvaton ja

rauhaton paikka siellä tapahtuvan väkivallan ja metelin vuoksi. Yleistä haastateltavien mukaan oli lasten ja vanhempien roolien vaihtuminen keskenään. Lapsi saattaa ottaa vastuulleen vanhemmalle kuuluvia tehtäviä. Lapsi voi yrittää huolehtia vanhemmasta, kun sen pitäisi olla toisinpäin. Holmbergin (2000, 12–13) mukaan lapsi voi joutua ottamaan enemmän vastuuta kuin hänelle kuuluisi, kun vanhemman ja lapsen roolit vaihtuvat. Lapselle voi aiheutua ongelmia hänen sosiaalisissa suhteissaan sekä suhteessa omaan minään, mikäli hänen esikuvansa puuttuu. Tämä sama asia tuli ilmi myös ilmi useimmissa haastatteluissa heidän kertoessaan lapsen itsetunnon huononemisesta.

Lähes kaikki haastateltavat toivat esille perheväkivallan lapselle aiheuttaman kehitysviivästymän. Erityisesti esille tuli lapselle aiheutunut huono itsetunto ja omanarvon tunne. Holmberg (2000, 14) kertoo, että lapsen kohdatessa väkivaltaa, vaikuttaa se lapsen itsetuntoon sekä minäkäsityksen kehitykseen negatiivisesti. Haastatteluissa tuli ilmi, että väkivalta vaikuttaa kaikkiin lapsiin eri tavalla. Haastateltavat kertoivat, että riippuu lapsen iästä, mitä keinoja heillä on käytettävissään väkivallasta selviytymiseen. Holmberg (2000, 14) kuvaa, että lasten oireet ovat erilaisia koska niihin liittyvät monet erilaiset tekijät, kuten lapsen ikä ja kehitystaso sekä väkivallan laatu ja kesto. Hänen mukaansa lapset selviytyvät väkivallasta eri keinoin.

Haastatteluissa kaikki toivat esille lapsen turvallisuuden tunteen takaamisen. Se on lähtökohtana auttamiselle. Tärkein menetelmä jonka haastateltavat mainitsivat, oli leikki. Oranen ja Keränen (2006, 72) ovat sitä mieltä, että työn suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida lapsen turvallisuus. He kertovat myös, että mitä nuoremasta lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää on käyttää työvälineenä leikkiä. Heidän mukaansa työskentelyssä on tärkeää lisätä lapsen omia selviytymiskeinoja ja voimavaroja. Pari haastateltavaa mainitsi myös lapsen selviytymisstrategioiden ja voimavarojen lisäämisen tärkeyden.

Lähes kaikki haastateltavat ovat maininneet, että perheväkivallan taustalla on lähes aina jonkinlainen kriisi. Kempe & Kempe (1978, 74) tuo esille, että perheväkivallan taustalla vaikuttavat ahdistus, onnettomuuden tunne tai oma kokemus perheväkivallasta lapsuudessaan.

Kaikista tärkeimpänä ennaltaehkäisyn välineenä haastateltavat vastasivat olevan tiedon lisääminen yhteiskunnassa. Perttu & Söderholm (1998, 3) toteavat, että koska väkivaltaa aiheena käsitellään varovasti, on aiheesta liian vähän oppaita ja ohjeita työntekijöiden apuna. Söderholmin & Kivitie-Kallion (2012, 19) mukaan ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä on hankala suunnitella ja arvioida koska tietoa on puutteellisesti. Haastateltavat toivat esille, että pieniinkin epäilyksiin väkivallasta tulisi puuttua ja väkivallan esille ottaminen perheiden kanssa tulisi olla rutiinina. Paavilainen ja Pösö (2003, 163) mainitsevat, että perheiltä pitäisi kysyä rutiininomaisesti perheväkivallasta, jotta he eivät kokisi olevansa tarkkailun alla.

10 POHDINTA

Kun puhutaan väkivallasta, ihmisille tulee helposti mieleen vain väkivallan fyysinen puoli, vaikka väkivalta käsitteenä sisältääkin paljon muuta. Henkinen väkivalta on muodoista se, jota esiintyy kaikista eniten. Se voi olla vaikeampaa huomata kuin fyysinen väkivalta ja se saattaa jäädä kokonaan huomiotta jos lapsi ei siitä puhu. Musta silmä on paljon selkeämpi merkki väkivallasta kuin pelko joka lapselle aiheutuu esimerkiksi väkivallan sivusta seuraamisesta. Vanhemmat voivat ajatella, että lapsi ei huomaa heidän välistä väkivaltaa, vaikka tosiasiasa väkivallan sivusta seuraaminen on lapselle hyvin vahingollista. Lapsi aistii todella herkästi kodin huonon ilmapiirin ja se vaikuttaa hänen monella tavalla.

Väkivallalla on monenlaisia tuhoisia seurauksia lapsen kehitykselle. Siitä kärsii lapsen sosiaaliset sekä emotionaaliset taidot ja siitä voi aiheutua jopa fyysisiä ongelmia. Vahingollisinta perheväkivallassa on se, kun lapsen lähimmät perheenjäsenet ovatkin väkivallan tuottajia, eivätkä tuo lapselle turvallisuuden tunnetta. Tämä on yksi keskeisin ristiriita joka aiheuttaa häiriön lapsen kehityksessä. Kuten mediastakin olemme huomanneet, niin perheväkivalta voi johtaa jopa lapsen vammautumiseen tai kuolemaan jos siihen ei puututa ajoissa. Väkivallalla on vaikutuksia jokaiseen osapuoleen, niin tekijään, kokijaan kuin sivusta seuraajaan.

Väkivalta pysyy edelleen vaiettuna aiheena, vaikka se onkin saanut jonkin verran huomiota mediassa. Me olemme työn edetessä pohtineet paljon sitä, että yhteiskunta ei näe väkivaltaa niin vakavana asiana kuin se oikeasti on. Huomasimme, että siitä ei ole välttämättä tarpeeksi tietoa lapsiperheille tärkeissä paikoissa kuten neuvoloissa ja päiväkodeissa. Tärkeää olisi myös lisätä tietoa perheväkivallasta jo näiden koulutusten aikana. Kaikkien lasten kanssa työskentelevien pitäisi ottaa huomioon väkivallan olemassa olo ja huomata sen varhaisetkin merkit, jotta saataisiin väkivallan kierre katkaistua.

Tärkeänä seikkana tuli esille, että perheväkivaltaa tapahtuu monenlaisissa perheissä riippumatta heidän sosiaalisesta luokastaan. Kaikille kuitenkin yhteistä oli se, että perheen tilanne on jollain tapaa kriisiytynyt. Tällaisissa tilanteissa vanhemmat

eivät ehkä löydä muuta keinoa selviytyä tilanteesta kuin väkivalta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että vanhemmat olisivat hirviöitä, vaan sitä, että heillä saattaa olla taustalla omaa ahdistusta tai väkivallan kokemuksia.

Sosionomeilla voi olla mahdollisuus ennaltaehkäistä perheväkivaltaa ja tukea perheväkivallasta kärsineitä. Joka työkentällä tulee sosionomeille vastaan ilmoittamisvelvollisuus epäiltäessä perheväkivaltaa. Sosionomi voi ohjata ja tukea väkivaltaa kokeneiden lasten arkea, olla kanssakulkijoita ja tukea lapsen kehitystä ja kasvua. Sosionomi voi olla lapsen apuna löytämässä selviytymiskeinoja elämään. Koska sosionomin työkenttä on todella laaja ja monipuolinen, pystyy sosionomi tarkkailemaan perheväkivallan merkkien syntyä monilla eri kentillä.

Työmme tutkimusprosessi oli haasteellinen, mutta erittäin mielenkiintoinen. Haastavaa oli se, että aiemmin kumpikaan meistä ei ole tehnyt tutkimusta ja tiedot tutkimuksen tekemisestä piti kerätä alusta asti. Tutkimuksen tekoa hankaloitti myös uusien lähteiden vähäinen määrä. Huomasimme, että esimerkiksi lähisuhdeväkivallasta oli enemmän ja uusia lähteitä, mutta perheväkivallasta lähteet olivat vanhempia. Kuitenkin osa uusista lähteistä pohjautui käyttämiimme vanhempiin lähteisiin. Pidämme tutkimustamme onnistuneena, koska saimme kattavasti ja monipuolisesti tietoa juuri niistä aiheista mitä tutkimme. On mielestämme hienoa, että saimme niin monta haastateltavaa ja että he kaikki lähtivät epäröimättä mukaan. Opinnäytetyömme toi esille tärkeää tietoa perheväkivallasta ja sen vaikutuksista lapsen kehitykseen. Siinä tulee myös ilmi väkivallan monipuolisuus sekä tärkeitä työntekijöiden näkemyksiä perheväkivallan ennaltaehkäisyn parantamisesta.

LÄHTEET

- Aaltonen, J. Rinne, R. 1999. Perhe terapiassa. Vuoropuhelua vuosituhanen vaihtuessa. Suomen mielenterveys.
- Ammattilainen: tunnista lapsiin kohdistuva kaltoinkohtelu tai kuritusväkivalta ja puutu siihen. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Nettiturvakoti. [Viitattu: 17.9.2015]. Saatavana: https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=138
- Behind Closed Doors The Impact of Domestic Violence on Children. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Unicef. [Viitattu 15.8.2015]. Saatavana: <http://www.unicef.org/evaldatabase/files/BehindClosedDoors.pdf>
- Ellonen, N. Kivivuori, J. & Kääriäinen, J. 2007. Lapset ja nuoret väkivallan uhreina- Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta tilastojen ja kyselytutkimusten valossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Poliisiammattikorkeakoulu
- Eskonen, I. 2005. Perheväkivalta lasten kertomana. Tampere: Yliopistopaino Oy- Juvenes Print.
- Evans, S.E., Davies, C. & DiLillo, D. 2008. Exposure to domestic violence: A meta-analysis of child and adolescent outcomes. *Aggression and Violent Behavior* (13) 131–140.
- Forsberg, H. 2000. Lapsen näkökulmaa tavoittamassa – Arviointitutkimus turvakotien lapsikeskeisyyttä kehittävästä projektista. Helsinki: Nykypaino Oy. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 24.
- Forsberg, H. 2002. Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa – Arviointitutkimus Lapsen aika- projektista. Helsinki: Nykypaino Oy. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 31.
- Henkinen väkivalta satuttaa sisältäpäin. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Suomen mielenterveysseura. [Viitattu: 2.9.2015]. Saatavana: <http://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/v%C3%A4kivalta/henkinen-v%C3%A4kivalta-satuttaa-sis%C3%A4lt%C3%A4p%C3%A4in>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Holmberg, T. 2000. Lapset ja perheväkivalta. 3. painos. Helsinki: Lasten Keskus.

- Holt, S., Buckley, H., Whelan, S. 2008. The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect* (32) 797–810.
- Holt, S., Buckley, H., Whelan, S. 2008. The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect* (32) 797–810.
- Kallio, P. Tupola, S. 2004. *Lapsen kaltoinkohtelu*. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Karjalainen, R. Forsberg, H & Linnas, H. 2012. Lapsi ja lastensuojelu käytännössä. Teoksessa: Söderholm, A. & Kivitie-Kallio, S. (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu*. Helsinki: Kustannus Oy, Duodecim. 278–298.
- Kastberg, N. 15.–16.11.2007. *La Violencia contra los Niños, Niñas y Adolescentes - Magnitud y Desafíos para América Latina* [Verkkajulkaisu]. [Viitattu: 14.9.2015]. Saatavana: [http://www.unicef.org/lac/Conferencia_Sub-Regional_Intervencion_Nils_Kastberg\(3\).pdf](http://www.unicef.org/lac/Conferencia_Sub-Regional_Intervencion_Nils_Kastberg(3).pdf)
- Kauppi, A. 2012. Sisäiset mustelmat – pahoinpitelyn psyykkiset vaikutukset. Teoksessa: Söderholm, A. & Kivitie-Kallio, S. (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu*. Helsinki: Kustannus Oy, Duodecim. 125–129.
- Kempe, R. & Kempe, H. 1978. *Lasten pahoinpitely*. Suomentaja Oili Aho. 3. painos. Jyväskylä: K.J. Gummerus Osakeyhtiön kirjapaino.
- Kluukeri, I. 2015. Turvakotiin pääsee nyt nimettömänä – avunsaanti ei enää kaadu kunnan rahapulaan. [Verkkosivu]. *Yle Uutiset*. [Viitattu: 8.9.2015]. Saatavana: http://yle.fi/uutiset/turvakotiin_paasee_nyt_nimettomana_avunsaanti_ei_enaakaadu_kunnan_rahapulaan/7825716
- Koski, H. 1999. *Ulos ansasta: apua perheväkivaltilanteisiin*. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Krug, E. Dahlberg, L. Mercy, J. Zwi, A. & Lozano, R. 2005. *Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti*. [Verkkajulkaisu]. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. [Viitattu: 16.9.2015]. Saatavana: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/6/9529608993_fin.pdf
- Lapsi kokee eniten väkivaltaa omassa kodissaan. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Ensi- ja turvakotien liitto. [Viitattu: 16.9.2015]. Saatavana: <https://ensijaturvakotienliitto-fi.directo.fi/liitto/lapsi-tarvitsee-turvallisen-kodi2/lapsi-kokee-eniten-vakivaltaa-om/>
- Lapsityö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Ensi- ja turvakotien liitto. [Viitattu: 8.9.2015]. Saatavana: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/vakivaltatyo/lapsityo/>

- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. [Verkkosivu]. Finlex. [Viitattu: 13.5.2015]. Saatavana: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lehtinen, A. 2002. Perheväkivalta, poliisin painajainen. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu
- Mikä on väkivaltaa? Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Nettiturvakoti. [Viitattu:25.5.2015]. Saatavana: https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=12
- Mitä lähisuhde- ja perheväkivalta on? Ei päiväystä. [Verkkosivu]. THL. [Viitattu 3.9.2015]. Saatavana: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/lahisuhde_perhevakivallan_ehkaisytyo/lahisuhde
- Niemi, H. 2007. Lapset alkoivat nauraa- Raportti Alvari-perhetyöstä, perheiden tilanteista, huolesta ja muutoksesta. Helsinki: Pekan Offset Oy. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 9.
- Ojuri, A. Laitinen, M. 2015. Turvakoti työnä – Selvitys Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten turvakotityön sisällöistä ja vaikutuksista. Lapin yliopisto, Ensi- ja turvakotien liitto ry.
- Oranen, M. & Keränen, E. 2006. Lasten auttaminen. Teoksessa: Ruohonen, M. Ojuri, A. Säävälä, H. Nyqvist, L. Kalavainen, S. Mehtola, S. Karjalainen, R. Niemi-Kiesiläinen, J. & Kainulainen, H. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta – Auttamisen käytäntöjä. Hämeenlinna: Ensi- ja turvakotien liitto. 63.
- Oranen, M. 2001 Perheväkivallan varjossa – Raportti lapsikeskeisen työn kehittämistä. Helsinki: Nykypaino Oy.
- Oranen, M. 2004. Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa: Söderholm, A. Halila, R. Kivitie-Kallio, S. Mertsola, J. & Niemi, S. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 128–152.
- Paavilainen, E. & Pösö, T. 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY.
- Paavilainen, E. Flinck, A. 5.3.2008. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. [Verkkajulkaisu]. Hoitotyön tutkimussäätiö. [Viitattu: 17.9.2015]. Saatavana: http://www.hotus.fi/system/files/Lasten_kaltoinkohtelun_tunnistaminen_SUM.PDF
- Peltoniemi, T. 1984. Perheväkivalta. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.
- Perheväkivalta 1997–2005. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Tilastokeskus. [Viitattu: 24.8.2015]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/polrik/2005/polrik_2005_2006-04-04_tie_001.html

- Perttu, S. Söderholm, A. 1998. Väkivaltaa kokeneiden auttaminen – opas ammattihenkilöstölle. 2. painos. Helsinki: Oy Edit Ab.
- Piispa, M. Taskinen, J. Ewalds, H. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003–2012. [Verkojulkaisu]. Sisäasianministeriö. [Viitattu 8.9.15]. Saatavana: http://www.intermin.fi/download/36314_352012.pdf?9e94076ae49ad188
- Salmi, V. Lehti, M. Sirén, R. Kivivuori, J. & Aaltonen, M. 2009. Perheväkivalta Suomessa. [Verkojulkaisu]. OPTL. [Viitattu: 16.9.2015]. Saatavana: http://www.optula.om.fi/material/attachments/optula/julkaisut/verkkokatsauksia-sarja/nuK-Siymu7/12.Perhevv_Suomessa.pdf
- Salo, E. Ståhlberg, M-R. 2004. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Teoksessa: Söderholm, A. Halila, R. Kivitie-Kallio, S. Mertsola, J. & Niemi, S. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 102–116.
- Söderholm, A. & Kivitie- Kallio, S. 2012. Lapsen kaltoinkohtelu. 2. painos. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.
- Söderholm, A. 2004. Lapsen laiminlyönti. Teoksessa: Söderholm, A. Halila, R. Kivitie-Kallio, S. Mertsola, J. & Niemi, S. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 57–74.
- Söderholm, A. Kivitie-Kallio, S. 2012. Lapsen kaltoinkohtelu- ihmisoikeuskysymys ja kansanterveysongelma. Teoksessa: Söderholm, A. & Kivitie-Kallio, S. (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy, Duodecim. 14–21.
- Strid, O. 2004. Ennaltaehkäisy ja yhteistyö. Teoksessa: Teoksessa: Söderholm, A. Halila, R. Kivitie-Kallio, S. Mertsola, J. & Niemi, S. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 239–252.
- Suljettujen ovien takana. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Lapsen oikeus väkivallattomaan elämään Ry. [Viitattu: 25.5.2015]. Saatavana: <http://www.yhdistyslovery.com/loverysuljettujen-ovien-takana>
- Tupola, S. Kivitie-Kallio, S. Kallio, P. & Söderholm, A. 2012. Lapsen fyysinen pahoinpitely. Teoksessa: Söderholm, A. & Kivitie-Kallio, S. (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy, Duodecim. 99–110.
- Turunen, M-M. 2004. Lapsen kaltoinkohtelun psyykkisistä seurauksista. Teoksessa: Söderholm, A. Halila, R. Kivitie-Kallio, S. Mertsola, J. & Niemi, S. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 187–201.
- Turvakodit. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu: 1.9.2015]. Saatavana: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/vakivaltatyo/turvakodit/>

Väkivallan keskellä eläminen on aina vahingollista lapsille. 2006. [Verkkosivu].
Ensi- ja turvakotien liitto. [Viitattu: 16.9.2015]. Saatavana: <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/tiedotteet/?x1564214=1564219>

Väkivallan muodot ja rikoslaki. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. THL. [Viitattu: 26.5.2015]. Saatavana: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaisikaytto/vakivallan-muodot-ja-rikoslaki>

Väkivalta Perheessä. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. MLL. [Viitattu 1.9.2015]. Saatavana: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kipupisteita/perheen_kriisit_ja_muutokset/vakivalta_perheessa/

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4., uudistettu painos. Jyväskylä: Bookwell Oy, Juva

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

LIITE 1 Haastattelurunko

Alustavat haastattelukysymykset:

1. Taustaa

- Koulutustaustasi?
- Kuinka kauan olet työskennellyt väkivaltaa kokeneiden lasten parissa?
- Mikä on sinun roolisi ja vastuusi työssäsi?

2. Lasten perhetausta

- Minkälaisista perheolosuhteista lapset tulevat?
- Minkälaisissa tilanteissa perheväkivalta tapahtuu?

3. Ennaltaehkäisy

- Mitkä ovat mielestäsi ne keinot, joilla yhteiskunta/viranomaiset voivat puuttua perheväkivaltaan?
- Miten perheväkivallan merkkejä voitaisiin mahdollisesti huomata aikaisemmin?
- Mikä on mielestäsi tärkein ennaltaehkäisyn keino?
- Onko jotain tapoja, millä teidän turvakoti yrittää ennaltaehkäistä perheväkivaltaa?

4. Oireet ja muodot

- Minkälaista poikkeavaa käytöstä perheväkivaltaa kokeneen lapsen eri-ikävaiheissa olet huomannut?
- Mihin eri väkivallan muotoon törmää yleisimmin?

- Minkälaisia vammoja lapsilla on ollut perheväkivallan seurauksena?

5. Lapsen kehitys

- Miten alle kouluikäinen lapsi itse tuo esille häneen kohdistunutta väkivaltaa?
- Minkälaisia lapsen kehityksen häiriöitä olet huomannut työssäsi?

6. Auttamisen prosessi

- Minkälaisia työmenetelmiä käytät työssäsi lapsia auttaessasi?
- Minkälainen on alkukontakti lapseen ja miten työskentely aloitetaan?
- Kuinka vaikeat asiat saa kysytyä ja osaako lapsi vastata niihin? Epäröikö lapsi?
- Minkälaisia työmenetelmiä käytät työssäsi lapsia auttaessasi?
- Mihin ratkaisuun yleisimmin päädytään? Miten koko prosessi päätetään?